

Ödesresan

1. Indiska äventyr eller *Ödesresan*.

(Tillbaka till Himalaya hösten '97,
i 21 avsnitt samt med bihanget '*Problem vid flygning*'.)

(del 1)

Det är den 19 oktober på kvällen, och jag sitter på terrassrestaurangen i Sjeremetjevovs flygplats vid Moskva. Maten har varit bättre i år. I stället för vatten fick vi Fanta till middagen, i vilken det till och med ingick sallad. Att riset och fiskbiten var utan sås kunde man därmed inte klaga på.

Så här långt har flygresan till Indien förflutit friktionsfritt och tycks fortsätta göra så hela vägen fram. Jag har haft förtjusande sällskap på resan i form av tre svenska blondiner, av vilka en skulle stanna över vintern i Afrika och de två andra skulle improvisera sig fram på egna äventyr i Rajasthan under fyra månader. En av dem upplever Indien för första gången och har varit mycket flygrädd. Hon lär ha en del upplevelser framför sig.

Förberedelserna för resan var inte helt utan äventyr. Den beställdes ju redan för 16 månader sedan, skulle ha ägt rum i fjol men inställdes då emedan Aeroflot inte kunnat garantera någon returresa, den uppskötts till maj och inhiberades då genom att Tibetresan fick företräde; men i september stod det klart att den antligen skulle bli av i oktober. Sedan hörde jag ingenting mer från den resebyrån.

När det sedan blev oktober utan att jag hört någonting blev jag orolig och åkte ner till min speciella norska resebyrå. Det visade sig då att jag hade blivit avbokad. Anledningen visade sig vara följande skräckinjagande fenomen: de hade ringt till mig och på min telefonsvarare lämnat det meddelandet att jag skulle komma ner och hämta biljetten. Detta meddelande hade aldrig gått in på telefonsvararen. Jag kunde därmed inte veta att jag fått meddelandet, och de kunde inte veta att jag inte fått det. Sedermera har jag hört om flera liknande fall, där folk litat på sina telefonsvarare, som tillfälligt inte har fungerat, då även dessa perfekta apparater ibland faller under bilan för den mänskliga faktorn.

I all hast fick jag bli ombokad, vilket efter några nervpirrande dagar lyckades fem dagar före avresan. Därmed återstod endast visumproblemet.

Denna procedur var nämligen förenad med nya komplikationer som inte existerat tidigare år. För att alls få visumansökningsblanketter från indiska ambassaden i Stockholm måste man nämligen ansöka om sådana och till ansökan bifoga färdigt frankerat kuvert. Bara detta försenade proceduren med några dagar, men efter att alla nödvändiga formaliteter iakttagits var det bara att se fram emot att passet skulle anlända från Stockholm med visum. Dagarna gick, och det anlände inte.

Samtidigt föll Hongkongbörsen med 20%, vilket skulle ge svallvågor över hela världen i form av ekonomiska kallduschar och kraschade börsar inte minst i Japan och Sydkorea.

Torsdag tre dagar före avresan ringde jag upp till Stockholm för att få veta någonting. Stockholm svarade att de inte visste någonting och bad mig ringa på nytt senare. Jag ringde på nytt senare, varvid de fortfarande inte visste någonting och bad mig ringa senare.

Plötsligt låg passet där i brevlådan samma torsdageftermiddag med visum och allt. Men det visade sig, att de hade använt fyra sidor av passet för mitt visum. Tre gånger hade de skrivit in mitt visum och sedan makulerat det, och först det fjärde visumet blev giltigt. Vad de egentligen hade sysslat med där i Stockholm lär jag väl

aldrig få veta. Men jag fick visumet till slut, passet kom i tid, för vilket jag ringde upp dem och tackade dem, men nog hade hela resan hängt på ett hår.

Många har undrat varför jag alls ger mig ut på denna irrationella resa, som bara kan ha strapatser och umbäranden att bjuda på, då jag reser ensam utan något moraliskt eller praktiskt stöd från någon. Men det är nu två år sedan jag var i Indien, och alla mina kontakter och smultronställen där förpliktar till ett visst ansvar och kontinuitet. I maj var jag ute på en traumatisk Tibetresa under vilken jag ånyo blev initierad i det outhärdliga kinesiska förtrycket av detta land och folk, liksom vid min förra Tibetresa för fyra år sedan 1993 på något sätt behöver kompenseras med en syn på problemet från den indiska sidan av Himalaya, där dessutom hundratusentals riktiga tibetaner lever i exil. Också blev denna resa mycket lik min kompletterande Indienresa 1993 efter det årets Tibetresa: rik på provningar, utmaningar och katastrofer. Men det visste jag ingenting om ännu.

Och så ville jag även unna mig nöjet att få upptäcka nya smultronställen. Min kollega Johannes gömde sig för närvarande i Dalhousie, vilket gav mig anledning att besöka detta okända ställe, och dessutom ville jag gärna försöka nå Kedarnath och Binsar i Garwhal, Pemayangtse i Sikkim och Shillong i Meghalaya bortom Assam. Och det var mycket möjligt att jag inte skulle nå fram till alla dessa mål, då det låg tusen frestelser i vägen.

Som förmodat gick flygresan ända ner till Delhi fullständigt utan problem. Dock skälvde och skakade mina båda svenska blondiner av skräck på flygplanet, när det cirklade i stormmoln innan det skulle gå ner, och den ena av dem brast till och med ut i gråt i förskräckelse. Det blev sedan min uppgift att lotsa dem in till Delhi och till the Old Delhi Railway Station, där deras äventyr skulle börja. Vi delade på en taxi in till staden, och de var mycket tacksamma för min uppmärksamhet och min tjänstvillighet med goda råd.

Ett annat trevligt resällskap ombord hade varit en indisk familj, som arbetade i Sverige och talade svenska. De hade också liksom jag råkat ut för missödet att bli avbokade i misstag, men därtill försvann halva deras bagage i Moskva. Det sista jag såg av dem var fadern som stod och grälade med hela Indira Gandhi-flygplatsens församlade personal, som alla var lika oskyldiga.

Min destination förde mig till The Bus State Terminal, där jag ville få tag i en buss till Pathankot norrut direkt. Emellertid lyckades några agenter för "Friends Tour & Travels" slå klorna i mig, de tog mig med upp på sitt rum och övertygade mig om att det enda kloka för mig var att ta deras kvällsbuss De Luxe så att jag kunde komma fram till Pathankot och Dalhousie på tisdagen. Deras argument var relevanta: om jag tog en buss direkt skulle jag komma för sent fram till Pathankot på kvällen för att vare sig kunna resa vidare eller finna någon dräglig övernattningsplats. Deras buss skulle avgå 18.30. Väntetiden var bara åtta timmar.

Den tillbringades så förnuftigt som möjligt. Jag höll mig inom stationen, där jag mest satt och läste och varvade med lunch samt urinoarbesök, men min läsning stördes esomoftast av ett par skoputsarpojkar som insisterade på att få blanka mina sandaler. De tycktes inte vilja fatta, att grekiska sandaler blankar man inte. Samtidigt huserade där andra skojare, som en örondoktor som insisterade på att få peta alla väntande passagerare i öronen med nålar. Han var säkert mycket skicklig, men jag tackade nej.

Ögonblicket för avfärden inträffade. Vi fick till att börja med traska genom halva Old Delhi, vägleda av en agent, för att komma till rätt busshållplats. Just när bussen kom utbröt ovädret med åska och blixtar och dunder och brak. Hela bussresan förföljdes sedan av detta regniga stormväder och försenades därför betydligt. Trafikolyckor hade inträffat på vägen i ovädret, trafiken hade här och där fått läggas om, och bara att komma ut ur Delhi tog två timmar. På ett ställe hade en provisorisk

enfilig bro anlagts då tydligen den gamla blivit bortförd av någon flodöversvämning: sådant är mycket vanligt i Indien.

Bussresan till Pathankot tog sammanlagt 15 timmar. När vi äntligen kom fram blev jag på grund av förseningen avsläppt vid landsvägen någonstans långt utanför staden i förlitan på att jag som skandinav utan svårighet skulle klara av att traska genom ovädret med mitt tunga bagage till bussterminalen var den nu låg någonstans. Som tur var dök det upp en cykelrickshaw som erbjöd sig att hjälpa mig och som till och med slog av på priset.

Även servicen vid bussterminalen var god. Jag fick genast min biljett till första buss med placering längst fram på plats ett. Det enda som inte fungerade som det skulle var vädret.

Detta blev oupphörligt sämre ju högre bussen steg i molnen. Efter fem timmar kom man fram till Dalhousie i ett kallt och jämmerligt tillstånd medan regnet öste ner.

Det blev en prövningarnas resa, och prövningarna hade en märkvärdig förmåga att torna upp sig under resans gång, kulminerande i en katastrof vid Teesta Bridge bortom Darjeeling, och ej ens därmed var prövningarna över. Trots alla strapatserna under Tibetresan i maj, så blev denna Indienresa värre och svårare genom synnerliga obehagliga överraskningar hela vägen och orättvisa slag under bältet, som nästan gjorde resans utmaningar väl magstarka för att kunna uthärdas.

del 2.

Dalhousie ligger tio mil norr om Pathankot uppe i bergen och kom till som sekundärt alternativ till Simla som sommartillflykt för den engelska societeten i Indien. Omgivningarna är idealiska och mera spektakulära än i Dharamsala - när det inte regnar.

Så fort jag installerat mig på mitt hotell slog jag det telefonnummer jag fått till Johannes. En behaglig damröst svarade och lovade vidarebefordra mitt meddelande om var jag var. Jag sade var jag skulle sitta och inta en försenad och välbehövlig lunch, och där dök sedan snart min vän Johannes upp.

Han var mycket förändrad. Han tycktes ha blivit yngre och verkade gladare. Han hade klippt sig och såg nu ut som vem som helst. "Du har otur med vädret," var det första han sade till mig. "Jag beklagar. Dalhousie kan vara vackrare."

"Det gör ingenting. Jag är ju van vid att sitta inregnad på platser som Darjeeling och Gangtok."

"Det förvånar mig att du över huvud taget kunde offra tid på en resa till Indien, så mycket arbete som du har nu för tiden. Hur går förlaget?"

Han lät som vanligt nästan förebrående, men han hade helt rätt. Det var med dåligt samvete som jag lämnat mitt arbete i Göteborg, och om vädret nu skulle bli så här hela resan skulle Indien knappast visa sig som ett bättre alternativ till Göteborg i november...

Men vi kom snart att tala om viktigare saker. Det blev emellertid så mycket pratat mellan oss om väsentligheter under dagen, att jag omöjligt kan pränta ner allting här och nu. Det får komma i portioner i stället under loppet av att denna resedagbok förs.

Johannes bodde hos tibetanerna och hade stationerat sig i Dalhousie av praktiska skäl. Det var nära ner till Pathankot med direkta förbindelser upp till Kashmir och Dharamsala, och samtidigt kunde han i Dalhousie hålla sig mer diskret än i det öppna och överskådliga Dharamsala, vart det kom gäster från hela världen. Till Dalhousie kom det nästan bara indier och tibetaner.

Vi talade mycket om de muslimska och de tibetanska problem, som är de två angelägenheter han nu är djupast engagerad i, men samtidigt var han mycket intresserad av min väninna Laila Roth i England. Han ville veta allt om henne: "Hur mycket vet hon om mig? Hur gammal är hon? Vad vet du om henne?" och så vidare, och jag avslöjade såpass mycket som anständigheten medgav. Hon hade ju frågat oss om lov om hon fick använda sig av honom i en novell, och Johannes gav sitt samtycke, men på ett villkor: "Hon får inte använda mitt namn." Detta fann jag vara ett rimligt villkor, då hon ju faktiskt inte kände honom personligen, och jag lovade framföra detta till henne.

Mer förbluffad blev han när jag hade med mig de första femton kapitlen av hennes novell kallad "Offer" med hennes erbjudande till honom att han fick hjälpa henne med intrigen och själv arbeta vidare med novellen. Han protesterade först:

"Men jag är ingen författare. Det är du som är det."

Men jag måste ändå lyda henne och i alla fall leverera de femton kapitlen åt honom. Sedan fick han själv ta ställning till dem efter att ha läst dem. Han kunde inte neka till att åtminstone läsa dem. "Men finner jag att jag ingenting har att komma med så returnerar jag dem omedelbart till dig," sade han.

Så gick det med Laila Roths försök att förmä Johannes till att fortsätta vårt litterära samarbete. Hur det går med den saken får framtiden utvisa.

Det var svinkallt i Dalhousie efter ösregnet hela dagen, och temperaturen inne i mitt hotellrum visade på bara tio grader. Jag var därför angelägen att snabbt komma iväg därifrån, och Johannes tyckte det var vettigt att undvika att jag blev förkyld under första etappen av min resa. Så vi sade farväl samma kväll som vi hade mötts efter bara några timmar. Emellertid hade han också något att förbluffa mig med.

"Se det som en present," sade han. "Jag har inte funnit någon värdig att ta över den utom du, i synnerhet inte efter att du lyckats med, hur många var det? - 438 bilder av 441 i Tibet. Därför tycker jag att du ska fortsätta ta vackra bilder med den och ingen annan. Sedan får din kamrat i Göteborg säga och tycka vad han vill. Detta är mitt domslut."

Saken gällde Håkans Petri-kamera från 1968, som han lånat mig att ta Tibetbilder åt honom med utom åt mig själv, på villkor att jag sedan överlät den åt någon annan pilgrim. Jag hade inte funnit någon annan och därför överlätit uppdraget åt Johannes, som inte heller funnit någon värdig pilgrim. Därför tyckte han att jag skulle ha den.

Faktum är att 438 av dess 441 fotograferade bilder i Tibet hade lyckats, och av dessa 438 hade 160 tillfallit Håkan. Resten kommer förhoppningsvis att visas vid många tillfällen i framtiden och har redan visats i Finland utom i Göteborg.

I stället skulle jag då ha problemet att finna en pilgrim åt min gamla tejpade kamera, om någon ville ha den. Jag försökte genast pracka denna på Johannes. Han vägrade ta emot den: "Inga fler kameror!" sade han. Dessa kameraproblem tycks bli en särskild följetong för sig.

Den kalla natten på hotellet blev kort sagt uthärdlig - temperaturen sjönk inte under tio grader, och man lyckades sova 8 timmar efter två nätter i princip utan sömn: sista natten i Göteborg drabbad av oundviklig resfeber, och andra natten på Moskvaplanet inklämd i ett fodral - även Aeroflots flygplan har tyvärr blivit modernare och trängre och har inte längre trivsamma gardiner för fönstren.

Bussresan från Dalhousie till Dharamsala var mycket njutbar genom ett variationsrikt och vilt fascinerande landskap. Jag hade varnats för att ta denna väg, då den skulle vara dålig och förenad med viss livsfara, men som vädret på morgonen var alldeles klart vågade jag ta risken. En Calcuttafamilj på tio personer hade kommit fram till samma beslut och erbjöd mycket trivsamt sällskap hela vägen. Denna var förvisso vådlig ibland, under vissa sträckor under ständig reparation, bitvis bortrasad och smalare än enfilig, och mestadels av sand fastän den slingrade sig under

stupbranta klippor och rasfärdiga sluttningar och hängde över bråddjupa stup. Vägen till Dharamsala tog 7_ timmar efter byte av buss i det fascinerande stället Gaggal och i Dharamsala, då endast lättare bussar klättrar upp till McLeodGanj, där man åter igen var precis som hemma, fastän mitt gamla hotell Loseling var fullt. Jag tog in på dess grannhotell Ashoka i stället och fick ett underbart vackert rum med takterass, privatdusch och varmvatten för 225 rupier - det är exakt 50 kronor.

Men klockan 3 började åskan mullra ovanför Dharamsala, och mörka otäcka moln kom nedvältrande från bergen. Monsunen är extra ihållande i år, den är inte över ännu, och tydligen blir vädret denna resas stora orosmoment och problem.

(Bara till att börja med! Värre problem skulle uppstå efter hand.

del 3.

Klockan halv 7 bröt stormen ut över Himalaya. Det började med kreverande kanonader av grövsta slag i etern, som snart fylldes av flammande blixtar. På ett ögonblick gick elektriciteten i hela staden, och man satt där mitt i helmörkret med världens mest spännande novell av Frederick Forsyth avbruten mitt i finalen, som om filmen hade gått av precis före klimaxen. Det enda man kunde göra i mörkret var att dra ifrån gardinerna och begrunda skådespelet där utanför, där absolut ingenting syntes utom de oupphörligt flammande men genast slocknande blixterna. Flera tycktes slå ner mitt i staden. Sedan kom regnet med ljudet som från en dånande syndaflod. Allt kom från norr. Man var nästan rädd för att skyfallsvågorna skulle bryta sig in genom dörren. Men på 25 minuter var allting över. Sedan kom stormvinden, en rytande visslande ursinnesvind direkt från Kashmir och Zanskar, Ladakh och Spiti, med värre krafter än en havsorkan. Så med ens kom strömmen tillbaka, och man kunde fortsätta läsa Frederick Forsyth med Alaskavinden tjutande där utanför med allt utom snö.

Det kan kanske intressera somliga vad Johannes och jag egentligen diskuterade uppe i det än värre utsatta Dalhousie. Han har ju i hela sitt liv varit religiöst engagerad till 100 procent, man kan säga att han föddes till just ett sådant liv, medan mitt religiösa intresse snarare har utmärkts av bakslag och skepticism. Bland annat tillvitade mig Johannes för mitt bristande engagemang i buddhismens sak, samtidigt som han dock hade förståelse för min ställning. "Du kan aldrig engagera dig, för du har från början varit för hårt engagerad inom konsten i musiken och litteraturen genom främst din mor, så att du nästan föddes till ett liv i konsten. Detta har i praktiken lett till att du för en utomstående måste framstå som en ganska självupptagen och svår människa ständigt på defensiven, som ingen människa någonsin kommer nära, som så många musiker är, därför att musiken kräver så mycket av dem och ofta mer än vad de kan ge. Men detta kan jag inte anklaga dig för. Det är ditt öde. Och jag är glad för att du i alla fall tillåter dig något engagemang i den utsatta buddhismens sak."

Detta var en provokation från hans sida, som jag besvarade med att klargöra var jag stod i förhållande till religionerna. Jag förklarade rent ut för honom, att mitt stöd för buddhismen var 99%, att jag gav den 99 procents trovärdighet, därför att den för ögonblicket var världens mest utsatta och förföljda religion, samtidigt som den råkade vara den mest förnuftiga och konstruktiva. Därnäst stödde jag judendomen till 75%, ty tyvärr måste alla konstatera, att judendomen genom staten Israels tillkomst fått politisk makt som måste verka menligt på dess moral. Se bara på hur judarna flirtar med turkarna som sina enda muslimska vänner och håller tyst när turkarna fortfarande framhärdar i att påstå att folkmordet på armenierna (minst 1,5 miljoner offer i en folkförintelse som Hitler betraktade som ett föregångsexempel)

aldrig ägde rum. Kristendomen stöder jag till 60%, jag kan bara ge den 60 procent trovärdighet, då den tyvärr genom sin egen etablering för 1700 år sedan fördärvade sig själv genom dogmer och intolerans, utom att den fortfarande släpar på mödosamma laster av vidskepelse. Hinduismen stöder jag till 50%, då den samtidigt som den är så oemotståndligt dynamisk, livsbejakande och otroligt vital genom sin fantasi samtidigt är så avskräckande genom sin brist på disciplin, sin förryckthet och brist på ordning och sina erotiska vidlyftigheter. Islam, slutligen, ger jag bara 10% trovärdighet, då den är världens mest korruperade religion och genom sin fanatism den enda egentligt destruktiva, livsfientliga och omänskliga.

Samtidigt som jag stöder buddhismen till 99% är jag dock medveten om dess svaga punkter. Den tål inte att bli korruperad, att bli för rik eller att bli för etablerad, ty genom sin egen grundkaraktär kan den bara överleva som sig själv om den förblir kliniskt ren från dogmer, intolerans och makt. Buddhismen är egentligen de fattigas religion mer än någon annan, ty den ensam lägger sig vinn om att alltid försvara och stötta livet i alla dess former och särskilt i dess mera utsatta former: fattigdom, lidande, sjukdom och död. Endast kristendomen har predikat samma medlidande som buddhismen, men buddhismen har aldrig ramlat i samma fälla som kristendomen, när denna blev en etablerad statsreligion med dogmer och intolerans som vapen för kyrklig diktatur, som bara måste spåra ur, då en sådan var totalt väsensfrämmande från vad Jesus egentligen hade predikat.

Därvid måste Johannes försvara sitt muslimska engagemang. Han förklarade att det var mer politiskt än religiöst. Han förklarade, att Allah egentligen var en lokal husgud i trakter av Arabien som vissa stammar dyrkade, och att Muhammed fick den idén att denna lokalgud var identisk med judarnas universella ende Gud. Med samma rätt hade någon grek kunnat framhålla Zeus eller någon romare kunnat framhålla Jupiter eller någon viking kunnat framhålla Oden som identisk med judarnas stränga enhetliga gudsbegrepp. Sedan mer eller mindre lyckades Muhammed tvinga araberna till att omfatta denna hans idé att uppförstora en lokalgud till ett universellt begrepp, och det hade han inte kunnat göra utan ett visst mått av fanatism och praktiserandet av principen 'ändamålet helgar alla medel'.

Samtidigt som Johannes menar att islam borde totalsaneras från all fanatism, orättvisa och diktaturtendenser menar han att det är viktigt att försvara islam mot kinesernas etablerade ateism, som är en värre och mer destruktiv företeelse. Därför stöder han och underblåser han motståndet bland uigurerna och andra muslimer inom Kinas gränser mot den kinesiska diktaturen, och det gör han alldeles rätt i, menar både han och jag. Vi är också båda helt överens om att kurderna har rätt mot turkarna och eventuella andra regimer i Irak, Iran och Syrien som förtrycker dem. Kurderna var det största folket i Orienten som lämnades helt utan egen stat när England och Frankrike delade upp Orienten i Syrien, Libanon, Irak och Palestina efter det första världskriget, och de var kanske större än något annat folk i Orienten näst efter turkarna och araberna.

Däremot stöder Johannes inte tjetjenerna eller något annat muslimskt folk inom det nya Rysslands gränser, då han såsom född inom den ortodoxa kyrkan alltid i hjärtat förblir en förkämpe för främst denna kyrkas och andra förgreningar av den äldsta kyrkans sak i österled, inte minst i Orienten och Egypten.

Natten förflöt under regn och kyla, men det blev inte mindre än 12 grader i rummet. Morgonen lovade inte mycket bättre. Vinden härjade, solen var bortblåst bakom molnen, och det var nästan som senhöst i Sverige. Likväl tog jag risken att bege mig upp till Triund vid trädgränsen på 3000 meter. Det tog en timme och trekvart att ta sig upp, Magic View Café på vägen var stängt liksom ett annat kafé, men satt det inte uppe vid det iskalla Triund en glad nepales vid sin hydda och rakade sig till skvalande transistorpopmusik under glada förberedelser till dagens turistaffärer! Jag hade inte tid att dricka te hos honom, men alla modiga och

strävsamma turister jag mötte på den regniga vägen ner kunde jag ge det glada budskapet, att kaféet vid Triund var öppet.

Regnduscharna blev åtskilliga, ibland försvann sikten helt i dimma och stormmoln, och promenaden nerför var som vanligt dubbelt så tröttande och påfrestande som vägen uppför hade varit. Dessutom är det lätt att tappa bort vägen, då det ideligen utgår getstigar från den, och det lättaste av allt är att vricka fötterna. Så vad du än gör, så spring inte nedför, även om du har bråttom.

Det dåliga vädret hade bestämt mig redan på morgonen att omedelbart resa vidare mot Dehra Dun på kvällen. Jag lyckades få en biljett före middag, och utcheckningen från Ashoka var det inga problem med. Sedan var det bara att ta det lugnt i sju timmar och vila mina gamla trötta ben.

Det bästa hotellet i McLeodGanj tycks munkarnas Guest House vara, där de inte är så noga med vilken tid man checkar ut, bara man håller ordning på hur många nätter man har sovit där. Stället är trevligt och mänskligt.

Lika positivt är hotell och restaurang Shangri La, där de har den bästa musiken, som inte stör någon, i motsats till nästan alla andra matställen i Indien, där de har skärande ofta falsk och mycket påfrestande indisk rockmusik kroniskt behäftad med ursinnig rytmik. På Shangri La har de god billig mat ackompanjerad av lugn och harmonisk bakgrundsmusik, som till och med kan vara vacker. Även Tsongkha är ett mycket rekommendabelt ställe.

del 4.

Bussen avgick från Dharamsala 19.30, och med mig som resällskap ända fram till Dehra Dun och längre hade jag ett par, en ung koreanska och hennes sympatiska vän en taiwanes, samt en engelsman från Leicester och en förtjusande japanska. Vi reste alla fem till Rishikesh hela vägen, men denna resa tog 19 timmar då den ej var helt utan äventyrligheter.

Den förfärliga staden Dehra Dun var nämligen i uppror. Det pågick strejkupplopp, och precis i stadens viktigaste korsning vid Gandhi Road nära bussterminalen hade fyra bussar ställt sig med nosarna mot rondellen och blockerade därmed trafiken i hela centrum, som var ett enda oöverskådligt kaos. De som strejkade var nämligen Dehra Duns busschaufförer.

Intet ont anande kom vi rakt in i denna smet. Till en början var det omöjligt att finna en buss till Rishikesh, ingen ville förklara varför, en rådde oss att genast ta en taxi, en annan sade att det inte skulle gå någon buss till Rishikesh denna dag, men en busschaufför anmälde sig ändå frivilligt. Bussen blev genast full och körde glatt iväg, men så snart den kom ut i gatan blockerades framfarten för den av en annan buss, som argt körde ut och förbjöd vår busschaufför att vara osolidarisk. Där satt vi sedan inlåsta och fastkörda medan folket stojade omkring oss och hade fackföreningsmöte mitt i gatan, medan ingen ville informera oss om vad som pågick.

När vi tålmodigt med andra busspassagerare uthärdat detta vilda kaos i en timme med en mycket aggressiv folkmassa hela tiden ursinnigt aktiv omkring oss, övergav vi bussen och tog en taxi till Rishikesh. När vi kom fram dit efter en natt i primitiv buss och 19 timmars resa var vi medtagna och fullkomligt utsvultna.

Jag föreslog för mina fyra reskamrater att de skulle följa med mig till mitt hotell. Då ingen av dem kände Rishikesh accepterade de gärna mitt förslag, så vi traskade modigt med allt vårt bagage genom hela staden, och mitt gamla hotell, till all lycka oförändrat med sin ljuvliga trädgård, föll dem alla i smaken. Sålunda kunde jag berika mitt gamla kära hotell med fyra extra gäster utom mig själv.

Så långt var allt gott och väl, det var gudomligt skönt att slappna av i den ljuvliga trädgården och värmen, och jag kunde med gott samvete ta mig ledigt

följande dag, den sjunde resdagen, resans första lördag, för att vila mina hårt överansträngda ben och fötter.

I Rishikesh blev jag emellertid informerad om den dåliga nyheten, att jag måste avskrivna alla planer på att kunna ta mig till Meghalaya och Shillong. För att kunna resa dit måste man som utlänning ha särskilt polistillstånd från Calcutta, och enda sättet för en västerlänning att sedan få bege sig dit är med flyg. Och det är inte allt. Han måste dessutom ha särskilt tillstånd för varje enskild delstat han besöker, så om han vill resa till Shillong måste han ha tillstånd både för Assam och Meghalaya. Och sådana tillstånd kostar pengar.

Det är en helt annan sak om man inte känner till detta och tar tåget till Guahati och sedan tar bussen till Shillong utan att ana att det är förbjudet - då kan man klara sig, som jag gjorde när jag '93 reste ända till Guahati utan vare sig tillstånd eller giltigt visum utan att ana att jag hade kunnat bli skjuten som olaglig spion.

Men Kedarnath, Binsar och Pemayangtse står kvar på programmet, ehuru vädret i Garwhal är mycket osäkert i år och kan bjuda på andra hinder för min resa än rent byråkratiska.

Natten till lördagen den 25 oktober blev min första helt tillfredsställande natt i Indien hittills med nio timmars obruten sömn. Det var vad de överansträngda benen och fötterna behövde. Morgonen bjöd emellertid på något av en chock. Plötsligt stod det en indisk ko mitt i rummet. Från mina vildaste drömmar om hur min tandläkarvikarie i Göteborg, en sjaskig typ i snusnäsduk om halsen, monologiserade av harm över att jag hade lurat honom med att inte komma till honom med min med whisky kurerade onda tand, vaknade jag upp till den bisarra verkligheten att det stod en indisk ko mitt i rummet. Det är inte alla hotell, inte ens i Indien, som har en så enastående service att bjuda på som att erbjuda färsk spenavarm komjölk direkt på morgonen och i den formen. Det var nästan förpliktande att sätta i gång och mjölka henne genast.

Men hur i all sin dar var det möjligt? En av mina rumskamrater hade gått ut på toaletten och lämnat dörren öppen efter sig, och då denna i olåst skick hade en obönhörlig benägenhet att glida upp, så gled den följaktligen upp. En annan gäst hade gått ut ur vår bungalow och lämnat den dörren öppen för en fiffig och påpasslig indisk ko, som inte tvekat inför att göra sightseeing inne hos turisterna. Följaktligen stod det en indisk helig ko mitt i vårt lilla trånga hotellrum i det ögonblick då jag öppnade ögonen på morgonen.

Emellertid måste denna heliga indiska ko omedelbart ha känt av våra orena och negativa vibrationer i form av skräck för att hon skulle hitta på någonting, som att ropa "Muuu!" eller släppa ner någonting i våra gapande öppna väskor, ty knappt hade hon sett våra förfärade och panikslagna blickar, så fattade hon galoppen genast och backade ur: vi var inte värdiga hennes fortlöpande sällskap.

Det var början på en underbar dag. Temperaturen var varm men fullkomligt dräglig, himlen var molnfri, och en frisk fläkt drog ner från bergen. Så fort våra vänner från Taiwan, Korea och Japan hade checkat ut och lämnat oss begav jag mig iväg för att träffa min indiska familj i Rishikesh, som väntade mig.

Jag hittade deras hus direkt utan svårighet och fick tillbringa tre ljuvliga timmar hos dem till att börja med. De bjöd på lunch med indisk whisky efteråt av det goda märket "Black Monk", och jag fick språka länge med både min nu 15-årige skyddsling Harish, hans äldre bror, hans far och vackra moder samt deras mycket filosofiske, välbeläste, vittbereste och mångkunnige vän Jackie.

Samvaron var idealisk och återupptogs sedan på kvällen. Jackie har arbetat för Philips i många år, han utbildades i Eindhoven och tillbringade nästan hela sitt liv utanför Indien, då han fick arbeta i länder som Holland, Belgien, Tyskland, Danmark, England, Frankrike, Österrike, Arabien, Irak, Syrien, Libanon, Kuwait,

Arabemiraten och Oman, tills han beslöt att komma hem till friden i Indien. Han har bara bott något år i Rishikesh efter sitt långa arbetsamma liv.

Min skyddsling försökte den här gången intressera mig för sin faders projekt "Golden Forests", ett intressant investeringsbolag med 118% säkerhet och 15-20% tillväxt i året - skattefritt. Bolaget investerar i miljövård, skogsplanteringar, miljövänliga byggnadsprojekt och annat sådant, som definitivt kommer att bli framtidens melodi. Jag lovade att tänka på saken till mitt nästa besök i Rishikesh, som ingen vet när det blir.

del 5: Kedarnath.

Bussen lämnade Rishikesh fem på morgonen och inledde sin mödosamma uppklättring för Garwhal med allsköns trafikstockningar, men vädret var gott. Vad som var bekymmersamt var att min fot var mycket sämre - benen hade helt återhämtat sig efter överansträngningen i Dharamsala, men mellan vänster fot och skenben tilltog en svullnad som gjorde mycket ont, så att jag knappast kunde använda vänster nedre extremitet. Detta bådade inte gott inför Kedarnath, Auli och Binsar.

Emellertid fortsatte jag ha tur med resällskapet. I Devprayag kom det ett franskt par och en österrikare på bussen, som följde med ända fram till Gaurikund, och som dessutom berikades till sällskapet av en bohemisk ungerska, som kom på efter Karnaprayag. Tillsammans blev vi ett mycket hjärtligt sällskap på fem. Med på bussen var även en mycket trevlig familj från Calcutta, som också spetsade sig på Kedarnath; men mitt bästa resällskap blev en ung medicine studerande från Calcutta, som nu skulle hem till sin familj och hemby för att med dem fira Diwalihögtiden, som infaller på torsdag. Genom att han kom att sitta bredvid mig konverserade vi mycket, och när jag visade mig vara välbekant med Vivekananda och till och med hade ett citat av honom ovanför mitt piano fick han ett absolut förtroende för mig, då Vivekananda var hans andlige vägledare i livet. Vi bytte adresser, han kallade mig "Uncle", (den högsta titel en icke-familjemedlem kan förlänas i Indien av en familj - nästan varje familj har en 'Uncle' i form av en mycket god äldre vän, som är ogift och djupt respekterad,) och vi lovade hålla brevkontakt.

Vägen ringlade sig upp för bergen bitvis på ett mycket obehagligt sätt i enfilig form utan vägräcken och med bråddjup på upp till 200 meter rakt nedanför och med ideligen mötande trafik i form inte minst av andra bussar och truckar, och vår buss var proppfull, så att många stod i gången. På åtskilliga ställen kunde man inte fatta att en sådan smal sandväg invid sådana bråddjup alls kunde hålla för en överlastad buss full med bagage och kistor på taket. Men fram till Gaurikund kom vi klockan halv 5 efter en nästan 12 timmars resa på 214 kilometer. Gaurikund är ett mycket litet samhälle med en brant gata längs vilken alla affärer, restauranger, testugor och hotell trängs och kämpar om de turister som ålar sig förbi i ett mycket orättvist gatlopp utan några chanser: man måste stanna överallt eller ramla och snubbla överallt.

Vi fem européer, av vilka alltså inte en enda var engelsman, hade dock en rejäl middag på kvällen i en gemytlig håla som tog flera timmar, och vårt enda språk var engelska. Därefter drog vi oss tillbaka för att vila ut efter dagens strapatser och inför morgondagens.

Foten var inte bättre på morgonen. Men att avstå från att bege sig upp till Kedarnath när man redan var i Gaurikund var otänkbart. Kedarnath låg bara 14 kilometer och 1500 meter högre upp.

För att inte ta några risker beslöt att jag att betala 200 rupier för att få rida på en mula hela vägen upp. Martin, österrikaren, föredrog att gå, ty han hade inga fotplågor. Han stegade iväg i världens kortaste shorts, och vi hann turvis om

varandra på vägen, beroende på våra olika pauser. Marco och Hélène, mina franska vänner, samt Erika från Ungern, som bodde på ett ashram, skulle gå ända upp och stanna i Kedarnath över natten liksom Martin. Bara jag skulle ner samma dag igen för att följande morgon ta bussen till Kausani - jag hade skrinlagt planerna på Joshimath och Auli på grund av min fot och på grund av att jag inte ville fastna i Garwhal mitt under Diwalifestivalen på torsdag, då ingen trafik eller kommunikationer i Garwhal skulle fungera.

Kedarnath ligger alltså på 3500 meters höjd (ungefär som Lhasa) och är den historiska platsen där de fem Pandavabröderna i det indiska eposet Mahabharata slutligen fick förlåtelse av Shiva för att de hade utrotat alla sina släktingar. Kedarnath är mindre än Badrinath och måste stänga tidigare på säsongen på grund av snö. Redan när vi nu kom upp efter en mulritt på fyra timmar låg det snö, som man bitvis måste ta sig igenom. I själva templet råder det en förskräcklig trängsel och rökighet, och dess allra heligaste lär vara en staty föreställande stjärten på en ko, vilken gestalt Shiva tog när Pandavabröderna uppsökte honom och grävde ner sig så att bara stjärten stack upp ovanför jorden, för att guden skulle slippa få träffa de stackars Pandavabröderna med sina dåliga samveten. Inte särskilt gästvänligt eller artigt ens för en gud, kan man tycka, men Pandavabröderna genomskådade kostjärten och grävde upp guden där han hade gömt sig och släppte honom inte förrän han hade förlåtit dem.

Omgivningarna är dramatiska med de höga Kedarnathbergen (6940 m) tätt in på templet med dess lilla samhälle, men dock föredrar jag Badrinath, som är mera mänskligt. Badrinath var en gång buddhistiskt, vilket har satt sin eviga prägel, och dess gud är Vishnu, en mycket positiv gudomlighet, medan det inte finns någonting buddhistiskt i Kedarnath, där den tillbedda guden är den ytterst tvivelaktige Shiva, förgöraren.

Så gällde det att ta sig ner igen gåendes med en obrukbar vänsterfot. Det gick inte så bra, men det gick och tog nästan fem timmar. Det gällde att halta och linka hela vägen, vilket var ytterst tröttsamt och tålmodsprövande, och egentligen var det rena korsvägen. Men ner kom man till slut, och då var det en obeskrivlig njutning att få badda den sjuka foten i Gaurikunds varma källor.

De flesta vandrade upp för att stanna där över natten, men många var de som red både upp och ner igen. Andra, i synnerhet äldre människor och kvinnor, bars upp i primitiva bärstolar som bars av fyra man. Det gick långsamt uppför, men nedför kunde bärbärarna nästan springa. De var mycket skickliga och höll en absolut jämn och unison takt med varandra. Naturligtvis krävde detta bärstolsbärande av till hälften liggande trötta åldringar till pilgrimer många pauser på vägen. Emellertid blev jag hela vägen ner ständigt omkörd av andra.

Min fotskada är mycket besynnerlig. Jag har varken sträckt eller stukat foten, men ändå har det blivit en massiv broskbildning nedom smalbenet så att det knastrar om det, och det kan göra fruktansvärt ont i svullnaden som blivit resultatet. Det enda att göra är att ständigt massera och promenera, som faktiskt gör foten gott så länge man sätter ner den på rätt sätt varken med hälen eller med tårna först utan hela foten samtidigt. Emellertid är det inget roligt att vistas i ett land som kräver gasellben med en sådan eländig hindrande klumpfot.

Och hur går det med väderföljetongen? Denna dag var vädret vackert på morgonen, vi årets sista Kedarnathpilgrimer hade tur som kom upp under förmiddagen, men efter klockan elva var det moln, snö och regn. Mina franska vänner och ungerskan kom upp sent i detta väder och ämnade övernatta i det. Jag avundas dem inte.

På morgonen var det avfärd klockan 5.30. Det ösregnade, uppe vid Kedarnath var det säkert tungt snöväder, och det regnade under hela morgonen på vägen ner till Karnaprayag efter 106 kilometer. Klockan var då 11.10 efter fem och en halv

timmars smärtfri resa. Med på bussen var mina kära vänner från Calcutta, de hade liksom jag varit kloka nog att bege sig upp till Kedarnath på morgonen igår och ner igen samma dag och skulle nu vidare till Badrinath. Det var underbart att än en gång få färdas upp för den storslagna Alaknandadalen, Ganges största källflod, med dess underbara landskap av blomstrande dalar omgivna av de mest dramatiska tänkbara bergsformationer - Vishnus eget land.

del 6 : till Kausani.

Förra gången jag tog vägen från Karnaprayag upp till Kausani, en sträcka på 109 kilometer, tog det fem timmar med åtskilliga problem på vägen i form av strandade truckar som kört ner sig i leran på vägen, avbruten busslinje, bristfällig jeeptrafik och annat strul, men den här gången var det dubbelt värre. Jag hade hoppats att de nu efter två år äntligen skulle ha reparerat vägen ordentligt, men i stället visade det sig, att precis på samma ställe där förra gången en truck hade fastnat och blockerat all trafik i flera timmar, hade nu hela vägen förts bort av ras. Bussen gick inte längre. Det var samma problem som Phileas Fogg stod inför i Kholby i Jules Vernes roman, när järnvägen helt enkelt slutade och man fick ta sig vidare för egen maskin fram till där järnvägen började igen. Här fick man till fots med allt bagage ta sig upp för en väldig ravin, vandra runt det omfattande rasstället och ta sig ner igen på andra sidan, där en annan buss väntade på att få föra oss vidare. Bara denna extra promenad tog en halv timme, och fastän jag fortfarande haltade med smärta och bar allt mitt bagage gick det ännu långsammare för bussens alla fina indiska damer och åldringar.

Samtidigt rasade tiden iväg, och jag såg med oro hur våra chanser att nå Kausani till kvällen minskade. Strandsatta i samma buss var ett trevligt europeiskt par, Charlie och Mirjam, han från Yorkshire och hon från Holland, som höll på att genomföra sin indiska jungfruresa. De hade inlett sin resa med ett besök i Kashmir med bomber och gevär exploderande runt omkring dem bara något hundratal meter från deras hotell och med tungt beväpnade militärer överallt. Spänningen i Kashmir hade de funnit tämligen outhärdlig. Efter att ha tagit igen sig i Rishikesh i några dagar beslöt de sig för att resa till Almora och valde vägen upp för Garwhal och övernattade i Rudraprayag för att sedan möta mig på bussen i Karnaprayag strax före den stora pärsen med bortspolade vägar, avbrutna busslinjer och panikjakt mot Kumaon för att hinna fram till Kausani före mörkret. Klockan halv 5 var vi framme med bussen i Gwaldam, som var sista hållplatsen, men vi fick plats i en jeep vidare söderut tillsammans med 13 andra personer, fem hängandes utanför och elva sittande i jeepen utom chauffören. På vägen passerade vi två trafikolyckor: två jeepar hade frontalkolliderat i en kurva, och i en annan kurva hade en buss kolliderat med någonting som inte fanns kvar. Först klockan 6 nådde vi den vilda indiska cowboystaden Garur, där jeepen hade sin ändstation. Det var outhärdligt - ett värre ställe att tvingas övernatta på än Garur går det knappast att föreställa sig. Men vi fick en sista jeep och lyckades komma fram till Kausani fastän det var efter skymningen - normalt upphör all sådan trafik mellan Garwhal och Kumaon klockan 3 på eftermiddagen.

Jag fann mitt gamla hotell och tog med mig mina två nya vänner dit, men mycket hade förändrats i Kausani sedan senast. Det hade plötsligt blivit mycket turistiskt och dubbelt så dyrt. På bara två år hade Kausani förvandlats från ett fridfullt meditationsställe, en verklig oas av oerhörd njutbarhet, till en blomstrande turist-cirkus av mera tvivelaktigt slag. Det vore synd om Mahatma Gandhis ovärderliga meditationsoas skulle gå förlorad.

Emellertid visade sig dessa farhågor lyckligtvis vara förhastade. Kausani var sig likt, fastän hotellen, restaurangerna och priserna fördubblats. Mycket byggnation

pågick, men den var relativt diskret, och endast vid torget förelåg någon nymodighet och modernisering. Mitt gamla stam-matställe bakom det och nedanför, en hydda utan väggar där mat lagas för öppen eld, fanns kvar oförändrat, och vi hade en idealisk lunch där vid värmande öppen brasa för 15 rupier (3:33 kronor). Det var nästan som på Kiplings tid, och måtte detta primitiva tidlösa Indien aldrig förändras.

Charlie hade mycket att berätta från sin tid som journalist. Han hade vid ett skede tjänstgjort som korrespondent för en engelskspråkig tidning i Budapest, där han och Mirjam hade träffats för fyra år sedan. Han hade lärt sig mycket om den undre världen i Budapest och de olika maffiorna, kubaner och araber från väst, som inriktat sig på krogar, diskotek och hamburgerbarer, och mest ukrainare från öst, som mest sysslat med vapensmuggling och prostitutionshandel. 1991 hade han besökt Kazakhstan med falska papper: hans ryska flickvän hade haft en väninna som arbetade på ett mentalsjukhus, som ordnade ett intyg åt Charlie som "farlig schizofren patient, som inbillade sig att han var filmstjärna från Hollywood," med vilket papper han kunde tala engelska i hela det fallande Sovjetunionen, då hans engelska då bara skulle tydas som ett sjukdomssymptom. På detta sätt kunde han ostört resa omkring i hela Sovjetunionen. Täckmanteln var perfekt. Han kunde med egna ögon studera hela det kaotiska tillståndet i den bisarra supermaktens sista dagar under Gorbatsjov, där den inre förruttnelsen hade tagit sig astronomiska proportioner genom rena hortåg med lönnkrogar ombord, där alla bjöds generöst på vodka och champagne om de bara följde med i strömmen och inte skvallrade om den fria prostitutionen och spritorgierna ombord. Han upplevde Ukraina och Svarta Havs-kusten som demoraliserad och beklämmande, där alkoholismen slagit djupa rötter liksom i hela Ryssland, medan han fann Kazakhstan vara friskare och friare med ett socialt liv närmare naturen och med en landsomfattande sund passion för hästar.

Hela denna dag ösregnade det i Kausani. Man var inregnad, och man kunde bara trösta sig med att vädret inte skulle vara bättre i Almora eller i Naini Tal. Att i detta väder och med den långsamt tillfrisknande foten, som fortfarande är 60% obrukbar, bege sig till Binsar är inte att tänka på.

Jag hade glädjen att ändå få guida Charlie och Mirjam omkring i Kausani och visa dem Gandhis fina bönesal, som är ett museum över Gandhis hela liv, då han trivdes bra i Kausani och skrev flera av sina böcker här. Tre entusiastiska turister från Calcutta hjälpte oss till rätta i muséet, och en av dem berättade för oss den sällsamma historien om R.C.Bose, Gandhis närmaste lärjunge, som sedan plötsligt tog avstånd från Gandhis icke-vålds-princip och började predika beväpnad motståndskamp mot engelsmännen för ett helt självständigt Indien - Gandhi hade dittills aldrig velat ha full självständighet.

Bose tog sig till Tyskland, allierade sig med Hitler och med Japan, dit han smugglades med tysk ubåt, varifrån han begav sig till Singapore och organiserade där en väpnad styrka för ett självständigt Indien. Han bekrigade sedan engelsmännen huvudsakligen i Assam. 1944 led han ett avgörande nederlag, efter vilket han försvann - ingen vet hur. Enligt en version störtade han i ett flygplan under flykt, då det sköts ned. Enligt en annan lyckades han fly till Ryssland, där han togs i fängsligt förvar och senare avrättades av Stalin på Nehrus uppmaning. Hur det egentligen gick för R.C.Bose torde vara ett idealiskt ämne för en omfattande utredning. Om en sådan skulle kunna ge något resultat är en annan sak.

Men en direkt följd av general Boses militanta och fanatiska agerande blev, att Gandhi med Kongresspartiet politiskt tvingades in på en väg mot fullständig självständighet från engelsmännen. Om Bose inte hade existerat hade kanske Indien ännu idag haft en brittisk vicekonung och det brittiska imperiet varit intakt - liksom det franska och det portugisiska. Indien var först i världen om att säga upp

kolonialismen, Indien startade lavinen som upplöste imperierna, och det är den första knuffen och initiativet som är den avgörande för en oöverskådlig framtid.

del 7 : Diwali-idyll i Kausani.

Efter Sovjetunionens fall är nu Kina det enda imperiet kvar i världen, som dessutom råkar vara en diktatur och världens folkrikaste land. Samtidigt är dess diktatur dogmatiskt ateistisk. Johannes hör till dem som oavbrutet arbetar för dess snarast möjliga kollaps och upplösning, liksom oräkneliga ledare för de folk i Asien han är nära bekant med: muslimerna, mongolerna, kazaker, tadjiker, kirgiser, uzbeker, taiwaner, tibetaner och alla i hela världen som är bekanta med Kinas ohyggliga förtryck och förstörelse av Tibet. Ändå är han inte helt okritisk mot buddhismen och det tibetanska systemet med etablerade reinkarnationer:

"Själv tar jag avstånd från etablerandet av ett sådant system. Det är mot naturens regler. Reinkarnation är en möjlighet som inte kan uteslutas, men att etablera den som dogm anser jag att är livsfarligt för hela buddhismen och dess innersta väsen. Jag tror att Buddha själv hade tagit avstånd från det. Må etablerade reinkarnationer få existera i den buddhistiska toleransens namn, men själv vill jag ingenting ha med ett sådant tänkesätt att göra. Må vem som vill spekulera i sina eventuella tidigare inkarnationer, men själv har jag aldrig gjort det. Må bodhisattvas få existera och respekteras för vad de är, men försök aldrig definiera deras tidigare reinkarnationer. Det går inte, ty det är emot naturens, livets och universums regler."

"Vad tror du Dalai Lama skulle anse om din syn på saken?" frågade jag.

"Jag tror att han är ganska kluven själv. Å ena sidan måste han acceptera systemet, men å andra sidan är han tillräckligt vis att vara fullt på det klara med reinkarnationssystemets naturliga tvivelaktighet. Buddha själv utgav sig aldrig för att vara mer än en människa och ville aldrig vara mer än en människa. Varför skulle då ledare för hans religion och i buddhismens eget heliga namn försöka etablera sin egen odödlighet? För mig stinker det av hybris."

Det var Johannes slutgiltiga mening om den saken, och jag kunde inte rubba den.

Detta funderade jag mycket över när jag satt inregnad i Kausani. Vädret var regnigt och dystert och rått, temperaturen var 14 grader som maximum, och när man satt inomhus ångade andedräkten. Min fot värkte och smärtade trots fotbad och massage i hett vatten och mirakelbalsam, men jag kom fram till att jag måste ge Johannes rätt. Hans humanistiska slutsatser som människa var etiskt osårbara och ur naturlig-demokratisk synpunkt de enda riktiga.

När jag, Charlie och Mirjam besökte hotell Prashant, för att bilda oss en uppfattning om stället och se om det kunde konkurrera med vårt hotell Uttarakand, vilket det förvisso kunde, tog dess älskvärda hotellvärd vänligt hand om oss, visade oss runt och skröt även en smula med hotellets bibliotek. På eftermiddagen återvände jag dit ensam för att undersöka detta bibliotek. Det visade sig då, att han för närvarande höll på med en storrengöring av biblioteket och hade packat ner alla dess volymer i två pappkartonger. Dessa volymer var ungefär sjutton till antalet. Alla var pocketböcker, en del slaktade sådana, och den mest slaktade, som hade berövats både pärmar, inledning och final visade sig vara T.H. Whites "Svärdet i stenen" - på tyska. Förutom dessa sjutton pocketvolymer hade biblioteket även en del tidskrifter att uppvisa, de flesta utan pärmar och mer eller mindre slaktade, av vilka den aktuella var från september 1994. Detta bibliotek lär bli seglivat, då det underhålls så väl, och det kanske rentav kommer att utökas med en eller annan volym i pocketupplaga och troligen delvis slaktad under de närmaste tio åren.

Efteråt unnade jag mig njutningen att bjuda mig på en kopp te vid teskjulet precis utanför. Där stod man i regnet med sitt trasiga paraply och tittade ut över den

ljuvligt fridfulla dalen i det monotont gråa och drypande vädret och njöt av ett indiskt glas te med handskar på händerna. Även det var en form av njutning.

Det fortsatte regna hela dagen. Det var hopplöst. Vi samlades vid 5-tiden i Bobs och Johns rum, två engelska hippies, tillsammans med Chris, en ung man från Devon, som en kväll hade mött en leopard på stigen nedanför hotellet på jakt efter lämpliga hundar, samt Tony Michael, en australiensare, som var nästan helt hinduiserad: hade man inte känt till hans namn hade vem som helst tagit honom för en hindu. Han hade konverterat till hinduismen, bar kastmärke i pannan och visste allt om hinduisk mytologi. Personligen fann jag honom ganska förstörd i hjärnan. Alla dessa var haschrökare utom Chris, och de försvarade sitt bruk med att cannabis var naturligt och nyttigt, vilket inte är helt felaktigt i måttliga doser, då till och med läkare medgivit att cannabis kan vara bra för hjärtat.

Vi värmdes oss med indisk whisky av märket Aristocrat, som inte var så dåligt, medan vi småpratade i väntan på kvällens fyrverkerier inför Diwalihögtiden, som inföll dessa dagar. I den drypande fukten efter vätan var det dock många fyrverkeripjäser som bara fräste eller rykte litet grann, vägrade lämna startrampen eller helt enkelt inte gick att få fyr på.

Men kvällen blev stjärnklar och lovade bättre för morgondagen. Morgondagen blev också bättre. Äntligen fick man se det väldiga bergspanoramot mot norr som sträcker sig 337 kilometer, och äntligen kunde man gotta sig i solen - för andra gången i Indien under denna resa. Detta var den tolfte resdagen.

Man tog tillfället i akt och tog en promenad före frukost upp till Gandhis Ashram, där det rådde full fotograferingsfest. Turister från Calcutta var vilda på att få bli fotograferade av mig och få fotografera mig med sig själva och med sina barn och bytte adresser med mig bara för att få sig tillsända de bilder på sig som jag på deras önskan tagit. Det såg ut som om min vistelse i Kausani skulle förlängas till en tredje natt.

Denna Diwalihögtidsdag förflöt stilla i solljuset, och jag kunde frossa i att badda min sjuka fot i solskenet. Vristpartiet är alldeles deformerat. Omkring vristen är en svullnad full med vatten, men där känns ingen smärta. Sedan blir benet alldeles extremt smalt strax ovanför, och så följer den smärtsamma svullnaden, som knappast syns men som känns desto mer. Det hela ger intrycket av att en del av benet rutschat ner i foten. Det ser inte klokt ut.

I värmen och solskenet förbättrades dock foten under ideliga massager till 25%, och mot eftermiddagen kunde jag gå på tå (om dock inte på hälen) och även sträcka på foten. Det går trots allt åt rätt håll.

I kvällningen glödde hela Garwhalmassivet i sin grannaste rödaste prakt, och vädret lovade gott. På kvällen avfyrades sedan det definitiva Diwalifestandet med bomber och raketer, smällare och stjärnfall och hjärtskärande ylande hundar. Det var värre än nyårsafton. Ändå var jag lyckligtvis i Kausani fjärran från alla städer och mer infernaliska celebreringar av denna indiska högtid, som avslutar sommarsäsongen och inleder vintersäsongen, då alla hotellpriser faller med hälften. Det är mera värt att komma till Indien efter Diwali än före.

På kvällen ägde den stora festen rum. Alla mina vänner var packade. Tony Michael låg på golvet, kröp under sängen och somnade där. Derek berättade om all den underbara hygienstjänst man kan få för bara några rupier i gamla Delhi, som att få bli petad i öronen med långa stålstickor med en pytteliten sked i änden, som befriar öronen från smuts, att få näshår avknipsade inne i näsgångarna, att få hår inne i öronen avklippta och avlägsnade på liknande sätt, att få tungan avskrapad med en tungskrapare, eller att få onödiga eller värkande tänder utdragna - de bästa tandläkarna var de som hade flest utdragna tänder att skylta med som meriter. Mirjam berättade om sina förstoppningsbesvär, som jag ansåg vara motsatsen till besvär, då endast motsatsen till förstoppning kan anses som direkt besvärsligt. Detta

är för resten indiernas vanligaste samtalsämne: avföringen, dess problem och fenomen relaterade därtill. Frågan är vanligen om det behövs kork eller korkskruv. Chris satt bara och vek sig dubbel av skratt hela tiden, medan Bob och John, våra båda hippies, var tämligen avslagna. Vi hade det gott med "Old Monk" rom och Coca Cola tills den ena efter den andra droppade av.

del 8 : Almora.

Endast det unga schweiziska paret var uppe med mig inför den sista soluppgången i Kausani. Denna var magnifik - äntligen fick man lön för mödan av alla dessa regniga dagar av rå kyla och invalidisering. Jag hade all anledning att vara tacksam för att jag stannat kvar till denna underbara morgon, då det kändes rätt att bryta upp för att fara vidare.

Det var resans trettonde dag, och de första tio hade varit förfärliga på grund av det förskräckliga vädret och den ohyggliga fotkrisen. Nu var vädret bättre, men den bara fem mil långa resan i jeep till Almora blev något av en äventyrlig idyll. Efter gårdagens explosiva Diwali-firande tog denna dag hela Indien ledigt, så att knappast några bussar gick. Det var detta som jag hade fruktat. Emellertid gick en och annan jeep men endast kortare sträckor. Jag fick en till närmaste by en mil neråt dalen, där jag bytte till en annan jeep, som efter en mil till fick punktering. Det var mitt ute i ödemarken, och min chaufför hade ingen domkraft ehuru reservhjulet låg på taket. Det var bara att vänta tills en annan jeep kom förbi som hade domkraft.

Denna infann sig efter en halvtimme, och därefter gick hjulbytet snabbt, så att färden kunde fortsätta. Emellertid fick detta nya hjul en än värre punktering efter bara en kilometer. Nu var vi sålda.

En gammal jeepchaufför som färdades åt fel håll förbarmade sig över oss. Emellertid var detta på en så smal väg så långt ut i ödemarken, att han först måste åka tillbaka med oss några kilometer till en by för att kunna vända jeepen åt rätt håll och sedan kunna inleda färden däråt. Vi passerade vår uppgivna stackars tidigare jeepförare på vägen med sina två punkterade hjul och utan domkraft.

På grund av den sparsamma trafiken denna dagen-efter-dag samlade vår gamle långsamme jeepförare på sig sammanlagt 20 passagerare klängande på jeepen, sittande på taket och hängande inne i det trånga utrymmet. Tre satt där framme bredvid föraren, och i bakutrymmet klättrade fem barn omkring på åtta vuxna, medan resten hängde utanför. På detta sätt kom vi efter tre timmar och fem mil fram till Almora.

Där styrde jag genast stegen hem mot min gamle vän och värdshusvärd, och han mötte mig genast med blicken. Han hade väntat mig sedan länge. Återseendet var hjärtligt i högsta grad, han gav mig genast världens bästa lunch i Himalaya, varunder vårt animerade samtal fortlöpte intensivt utan pauser - vi hade ju inte setts på två år. Som pricken på i-et råkade hans bästa vän i Almora just då komma där förbi, en 61-årig pensionerad läkare, ett lokalt universalsnille, mycket ungdomlig och en otrolig filosof. Entusiastiskt framlade han för mig hela sin livsfilosofi, som var ganska omfattande. Han menade att det viktigaste i livet, som hela samhället byggde på, var familjen, som bara kunde formas på principen att man älskar och litat på varandra. Detta var för mig en självklarhet. Sedan formulerade han hela den indiska livsfilosofin, där han skilde mellan begreppen "tidsumgänge" och "penningumgänge". Det handlar då inte om att umgås med tid eller med pengar, utan det handlar om på vilket sätt det mänskliga umgänget sker. Om människor umgås med varandra i avsikt att göra pengar, menade doktor Ray, så är det ett slöseri med tiden, men om människor avsiktligt slösar bort tid bara för att umgås med varandra, så ger det mer än pengar.

Så belyste han också vikten av att människor värnar om sin egen personliga mentalitet. Han menade, att en människas mentalitet blir färdig vid 18-årsåldern, och om han därefter aldrig ger avkall på den kan han hålla sig ung hela livet. Om han däremot offerar sin mentalitet (här synonymt med spiritualitet, personlighet, själ, med mera,) för att stänga in den bakom murar av säkerhet, trygghet, karriär, makt och pengar med mera, måste han åldras snabbt och lättare bli ett offer för sjukdomar som magsår, cancer, med mera.

Jag kunde bara hålla med honom hela vägen, och han blev mycket glad över mitt inpass, att indierna inom ett område var världsbäst. Jag hävdade, att genom att indierna är så många miljoner och är så inklämda i så stora städer, så har de högre än något annat folk utvecklat en konst att samarbeta med varandra för att överleva ofta under olidliga omständigheter, till exempel i storstädernas slumområden. "*The Indian way of co-operation*" menade jag att var något som särskilt västerlänningar hade mycket att lära av.

Han hade bland annat varit Aidsläkare och var djupt insatt i hur svåra problem som helst. Vi diskuterade även min fot och kom fram till, att vad som hade hänt som hade utlöst krisen var, att efter att jag sprungit omkring i bergen i Dharamsala hade jag suttit stilla på en kall restaurant och frusit om fötterna. Den drastiska omställningen från värme-ansträngning till passivitet och kyla hade blivit för mycket för foten som reagerat med en kraftig muskelinflammation med mycket vatten i nedre smalbenet, som nu lyckligtvis gradvis och långsamt drog sig tillbaka.

Tyvärr ansåg jag mig inte ha tid att stanna i Almora, men jag försäkrade mig om att den excentriske och gamle herr Shah fortfarande skötte ruljangsen på sitt uråldriga och mer än primitiva hotell Kailas innan jag reste vidare mot Naini Tal.

Min vän och värdshusvärd herr Kandpal har hittills skött en kombinerad restaurang och resehärbärge men önskar gå över till turistnäringen just för att ta hand om resenärer till Kailas. Han berättade, att man genom Uttar Pradeshs provinsregering kan få sin resa till Kailas ordnad för bara 40,000 rupier (9000 kronor) om man då färdas från Almora över Pithoragar den närmaste vägen direkt upp till Lipulekpasset, Purang-Taklakot, Manasarovarsjön och Darchen. Detta vore något för mina vänner i England och Sverige som anmält sitt intresse för Kailas.

del 9 : Naini Tal.

Naini Tal nåddes i kvällningen. Där möttes jag av resans hittills svåraste bakslag: min underbara gäststuga från förra besöket hade stängts och sålts. I stället hänvisades jag till Hotel Alps, ett kolossalt viktorianskt hotell från förra århundradet, ett överväldigande kråkslott och spökhuis i upplösningstillstånd, där dörrarna öppnade sig av sig själva och där receptionen låg uppe på vinden. Men det gick bra det också. Jag fick ett kolossalt rum att bo i för samma pris som i Kausani (100 rupier, 22:20 kronor,) med ett särskilt badrum i samma dimensioner - med personlig privat korridor emellan. En respektabel dam med bara döttrar skötte ruljangsen, och det fanns ingenting man kunde klaga på i denna döende men magnifika 1800-talsatmosfär av överdådig stilfullhet, generöst livsutrymme och idealisk balkong med utsikt över Indiens vackraste sjölandskap.

Den följande dagen blev fridfull under vilken jag mest baddade min sjuka fot i det varma solskenet, men på morgonen begav jag mig upp till China Peak. Det var en underbar morgon, och man kunde se alla Himalayabergen från Himachal Pradesh till Nepal. Alam var inte där och bjöd mig på te, men hans gode vän Noam var där i stället och bjöd mig på te. Han var inte lika filosofisk som Alam och förde ingen gästbok som Alam men bjöd ändå på angenämt umgänge. Jag bad honom hälsa till Alam, som säkert skulle komma ihåg mig från för två år sedan.

Jag var ensam gäst på mitt stora spökhottell, men på kvällen dök det plötsligt upp ett helt gäng av västerländska ungdomar från England, Skottland, Sverige och Israel. Hur de hade hittat till mitt hotell är ett mysterium. De var mycket trevliga, de var alla på sin första resa i Indien, och plötsligt blev hotellet nästan fullbelagt. Jag fick det stora nöjet att presentera stadens lämpligaste restauranger för dem, och skotten kunde jag guida till "*The English Wine Shop*" där man köper whisky och rom och sådant, vilket skotten hade levt alltför länge utan. Senare på kvällen invigde jag tillsammans med honom min flaska Ballantine's från Landvetter - mina flaskor Martini och Offley's Red Port från samma fyndställe var slut, så det var nu bara whiskyn kvar som medicin för resan. Vi intog alla sex en enkel middag på den tibetanska restaurangen Sonom rakt under hotellet, alla hade varit i Dharamsala, flera hade till och med träffat Dalai Lama, så vi var alla som hemma med Momos och nudelsoppa - kvällen kunde knappast bli bättre.

Följande morgon gick jag upp till Gompan, det buddhistiska klostret. Dess läge är en historia för sig. Det ligger högt ovanför sjön under linbanan, och när solen om eftermiddagen sjunker ner bakom kullarna har detta kloster det läge som mottar de sista strålarna. Från toaletten bakom klostret, ett utedass, har man vad som förmodligen måste vara den förnämligaste utsikten från något utedass i världen.

Jag blev väl mottagen av munken Sambha Choeling, som visade mig runt i det lilla men rikt dekorerade klostret. Jag kom då att tänka på Johannes ord: "Vad som gör den tibetanska buddhismen mera intressant och attraktiv än någon annan form av buddhism är dess omåttliga fantasi. Den är visuellt inspirerad och påverkad av hinduismen till en ganska multiplicerad grad, så att dess grannaste och vildaste konstprodukter egentligen bara kan jämföras med den kristna konstrenässansens mest färggranna fantasiskapelser under 1500-talet."

Broder Sambha bjöd mig på rikligt smörte och visade mig även skolan och deras Assembly Hall, men någon stupa har de inte. Jag berättade för honom om mina besök i Dalhousie och Dharamsala och min resa till Kailas, och han var mycket nöjd. Där fanns två andra munkar också, och vår samvaro var den bästa tänkbara.

Naini Tal-kapitlet avslutades med en värdig bankett på min favorit-restaurang Negi tillsammans med mina fem unga vänner från Israel, Skottland, Yorkshire och Sverige. Jag unnade mig en präktig Mutton Birainy, som blev min bästa middag i Indien hittills. Man kan äta hur gott som helst i Indien hur billigt som helst, om man bara unnar sig besväret att ta risken att pröva sig fram på det okända spännande havet av vad de mångfaldiga indiska specialiteterna med sina exotiska namn egentligen innehåller. Denna min luxuösa söndagsmiddag kostade mig 60 rupier bara, det är i svenska pengar 13:30.

Det kändes skönt att avsluta Naini Tal-sejouren på detta sätt. För första gången på en dryg vecka kunde jag stiga på min vänstra häl igen, så att jag nästan kunde gå helt problemfritt. Fotkrisen hade varat i åtta dagar från Rishikesh via Kedarnath, Gaurikund, Karnaprayag, Kausani och Almora till Naini Tal. Mätte den inte följa med mig till Darjeeling.

Men i stället mötte jag andra och värre plågor.

del 10.

Resan från Kathgodam till New Jaipalguri, resans största och viktigaste länk, lovade att bli en katastrof. Det var söndag kväll och avslutningen på Diwalihögtiden, och alla tåg var fulla. Det fanns inte plats för mig någonstans. Av alla kvällar att göra en lång tågresan genom Indien på hade jag råkat hamna på den allra sämsta tänkbara.

Och jag var inte ensam. I Kathgodam uppenbarade sig Steve, en ärrad veteran som levt 21 år i Indien och mest uppe i bergen. Han såg ut som ett gammalt lejon,

och 21 års erfarenheter av Indien kunde inte hjälpa honom denna fatala afton. Inte heller han hade lyckats få plats på något tåg ens till Delhi.

Han berättade att Indien drastiskt hade förändrats under de senaste två åren. Plötsligt hade vädret blivit helt oberäkneligt. Under sina första 19 år hade han lärt sig att exakt kunna förutse och bestämma vädret i förväg, men under de senaste två åren hade vädret urartat till kroniskt kaos, och i år påstod han att det hade regnat mest hela tiden. Han var mycket oroad av dessa omfattande väderleksförändringar.

Vi önskade varandra lycka till med våra olika hopplösa tåg och skildes i hopp om att någon gång få träffas igen.

Konduktören ombord kunde inte hjälpa mig. Hur han än pusslade kunde han inte få någon plats ledig åt mig. Han föreslog att jag skulle stiga av i Rampur och där ta ett annat tåg vidare till Lucknow. Jag följde med till Bareilly inriktad på att ta en buss vidare därifrån om jag inte fick något tåg.

Vi nådde Bareilly vid midnatt. Att där finna ett annat tåg österut var otänkbart. Hela stationen var översvämmad av strandade passagerare som inte fått plats på något tåg. Det var fyra kilometer till busstationen, och där fann jag en buss till Lucknow, men den bussresan blev ett helvete. Den var överfull och obekväm, folk trampade på varandra och på varandras bagage hela natten, och till råga på eländet blev det trafikpropp vid en bro klockan 4 på natten. I två timmar satt vi orörliga medan bussen ibland kom fram femtio meter för att sedan igen stå stilla i en halvtimme. Fram till Lucknow kom vi klockan 10 efter nio timmars resa under en kvalfull och sömnlös natt.

Lucknow är huvudstaden i Uttar Pradesh och ger ett nästan lika luxuöst intryck som Delhi - järnvägsstationen är storartad och praktfull med en helt datoriserad avdelning för platsreservation. Denna datorisering hjälpte emellertid inte mycket i dessa dagar då järnvägarna invaderades av hela Indiens befolkning. Jag stod en timme i kö medan kunderna framför expedierades i en hastighet av ungefär en kund var tionde minut. Efter denna plågsamma timmes väntan i intensiv hetta (då ställets takfläktar av någon anledning inte fungerade) fick expediten syn på min främmande nuna och informerade mig barmhärtigt nog om att jag stod i fel kö - det fanns en särskild lucka för utlänningar och journalister. I denna nya lucka gick det snabbare, ehuru resultatet inte blev bättre än det sämsta tänkbara. Allt var fullt. Min expedit prövade alla datorns möjligheter - turistquota, journalistquota, reservplatser, invalidplatser, avbeställningar, väntelistor - resultatet var och förblev noll. Min enda chans blev åter igen att vakta tåget så fort det kom in på plattformen och då genast lägga beslag på konduktören.

Trött och uppgiven satte jag mig på en stol som fanns till handa för knäckta klienter. Bredvid mig råkade det då sitta en ung man, och hur det nu var kom vi i samspråk. Även han var journalist och djupt engagerad i världens viktigaste problemfrågor - droger och aids - och hade precis avslutat en konferens i Delhi över ämnet "droger och lagen". Han blev entusiastisk över min person och beslöt genast att göra allt för att hjälpa mig.

Han kände till att det fanns bussar från Lucknow till Darjeeling. Vi undersökte saken, och visserligen gick det bussar, men man måste då byta buss två gånger på vägen, i Gorakhpur och i Bihar. En fransman som liksom jag hade blivit skinnflådd i platsreservationsavdelningen hade varit med om skräckbussresor från Kathmandu till Delhi (super de luxe, naturligtvis,) som tagit 60 timmar. Jag beslöt att hellre satsa på det osäkra tåget.

Jag och min indiske journalistvän hade en mycket angenäm lunch tillsammans och tog sedan igen oss i järnvägsstationens väntsal för första-klass-passagerare - han skulle själv till Delhi samma kväll. Hans biljett var i ordning, medan jag fortfarande bara hade min påvra och provisoriska andra-klass-biljett.

En halvtimme innan jag skulle försöka fånga mitt tåg försvann han på sina egna ärenden men lovade vara tillbaka i tid för att hjälpa mig på tåget. Gud vet vad han sedan råkade ut för, ty jag såg honom aldrig mera. Han bodde i Bhopal, platsen för världens mest berömda miljökatastrof och största giftskandal genom tiderna, då tiotusentals människor dog av ett utsläpp från en fabrik.

Mitt tåg var som väntat ett fullkomligt kaos. Jag blev genast utkörd av konduktören i AC-vagnarna och hänvisad till första klass. Vagnarna i första klass var redan överfulla, och det fanns bara plats i gångarna på golvet. Många utom jag var hänvisade till detta obekväma ställe, om de en gång ville resa första klass på det tåget.

Min nästa konduktör ville köra ut mig därifrån och hänvisade mig till sovavdelningarna i andra klass. Jag gjorde ett heroiskt försök att ta mig ut från tåget men misslyckades totalt med att ta mig in i den anvisade avdelningen i andra klass, då alla dessa vagnar mest liknade sprängda koffertar som gått sönder sedan de packats för fulla och man sedan begått misstaget att försöka stänga dem. Jag återvände omedelbart till mitt golv i första klass och hoppades slippa plågas av fler konduktörer.

Denna oförglömliga resa på samma villkor som packad boskap förgylldes emellertid av en 25-årig poet, som ockuperat utrymmet på golvet närmast mitt. Vi pratade litteratur och världspolitik hela natten. Jag visste inte, att den bengaliske diktaren och nobelpristagaren Rabindranath Tagore skrivit både Indiens och Bangla Deshs nationalsång. Det var mycket annat han berättade för mig om Indien med sin passionerade djupt engagerade röst, och sålunda fick jag idealisk underhållning och utbyte mest hela natten, hur dödstrött jag än var.

Att lyckas inta någon varaktig vilande ställning under dessa reseförhållanden var givetvis omöjligt. Lyckligtvis erbjöd min ryggsäck med alla dess böcker något stabilt som jag kunde sitta på, men böcker, hur ovärderligt och givande deras innehåll än må vara, är hårda att sitta på i längden. Den mest vilsamma ställningen visade sig till slut vara "fällkniven" - uppdragna ben med huvudet i armarna på knäna. Flera praktiserade denna ställning på det smutsiga golvet med givande resultat, men de flesta hinduerna tycktes föredra att strunta i smutsen och helt enkelt ligga direkt på golvet i mån av plats. Det säger sig självt att det är omöjligt att föreställa sig sådana scenarion i första-klass-vagnar i Sverige och inte ens i hela Europa. Ännu svårare blir det då att föreställa sig dessa tågs andra-klass-förhållanden i dessa dagar - alla de tusentals sprängda mänskliga koffertarna.

Angående Kashmir

Det blir ingen ordning i Kashmir förrän hela Kashmir återförenas och blir självständigt från både Indien och Pakistan. Betydande gräsrotsrörelser i Kashmir eftersträvar detta med fredliga medel och har i allmänhet folkets stöd. Det kan dock ta hur lång tid som helst innan detta ideal för Kashmir blir uppnått.

Under tiden förblir det inte helt ofarligt att resa i Kashmir. Det kan verka lugnt och riskfritt den ena dagen för att sedan plötsligt den följande dagen allt bedrägligt lugn exploderar i nya massakrer och bombdåd utan sans eller mening. Atombombsskrämseleffekterna i maj detta år har inte lett till avspänning eller minskad krigisk aktivitet utan snarare tvärtom. Man kan resa till Kashmir ända in i november, men vägarna till Ladakh stänger redan ganska tidigt i oktober. Bäst att resa till både Kashmir och Ladakh är i maj-juni före monsunen. Det finns en direkt färdväg till Ladakh från Dharamsala, om man vill undvika Kashmir, men dessa pass är bara öppna från maj till oktober före och efter monsunregnen.

Den första veckan i maj år 2000 inträffar ett fenomen som inte har förekommit på 6000 år: från Jorden sett står Solen, Månen, Merkurius, Venus, Mars, Jupiter och Saturnus i konjunktion med varandra i Oxens tecken. När en liknande konjunktion inträffade för 6000 år sedan inträffade den s.k. Syndafloden, före vilken man inte har några rester kvar av föregående civilisationer, utom Sfinxen och Pyramiderna, som kan vara 10,000 år gamla, enligt de senaste forskarrönen. Säkraste stället att befinna sig på under denna konjunktion lär enligt vissa experter vara Kailas-området i Himalaya.

del 11.

Men efter Barauni vid tiotiden följande dag förbättrades förhållandena drastiskt och livet blev som en omvänd hand. Det var som om alla passagerare bara skingrades för vinden, och snart fick jag en hel ledig kupé för mig själv. Till råga på allt blev jag ytterst vänligt omhändertagen av en konduktör - jag behövde bara betala 100 rupier extra, som han och hans medkonduktör skulle dela, så skulle de sköta resten. Troligen hade min sannsaga om mardrömsresan från Kathgodam gjort intryck på dem, och de hade ju själva sett hur jag suttit som en fällkniv på golvet hela natten.

Tåget kom fram till New Jaipalguri klockan halv åtta på kvällen - precis 48 timmar efter min avfärd från Kathgodam och 25 timmar efter avresan från Lucknow. Strax före 5 kunde jag i skymningen urskilja hur Kanjenjunga strålade i kvällssolen - berget fanns kvar, och hon hälsade mig välkommen tillbaka. Det kändes plötsligt som att komma hem, och momentet blev oerhört känslomättat. Hon bara glänste och glödde på avstånd i solnedgången tillräckligt mycket för att skymta innan det blev för mörkt, men det var ett tillräckligt överväldigande mottagande som det var. Det kunde inte bli bättre. Det var plåster direkt för hela resan, för hela fotkrisen och för hela mardrömsresan från Kathgodam. Indien höll ändå stilen.

Att ta sig till Darjeeling efter mörkret på kvällen var givetvis inte att tänka på. Jag hade turen att få ett "Retiring Room" på järnvägsstationen för bara 30 rupier (7:50 kronor) vilket räddade natten. Jag skulle få sova i en säng och kunna tvätta mig ordentligt, och det var allt som behövdes för att jag tidigt nästa morgon skulle kunna resa upp till och möta min indiska brud Darjeeling.

Två av mina fyra rumskamrater i Siliguri kom från Guwahati, och jag informerade mig noga genom dem om förhållandena där. De bekräftade den oerhörda svårigheten för utlänningar att ta sig dit, om de ville göra det lagligt, och de avrådde mig från att göra det olagligt.

Onsdagen den 5 november var idealisk för en tripp upp till Darjeeling. Vädret var perfekt, och jag gav mig iväg klockan 8 efter frukost på stationen. För en gångs skull var jag i Siliguri i tid för att kunna ta det lilla tåget upp till Darjeeling, men tyvärr gick det inte denna dag på grund av lokalt jordskred. Men hela vägen upp såg järnvägen hel och väl bibehållen ut, det är en av Darjeelings största turistattraktioner och troligen den förnämligaste smalspåriga järnvägen i världen när det gäller utsikt och naturskönhetsupplevelser och är den näst högsta i världen efter linjen från Cuzco i Peru. Två tåg går dagligen från respektive Siliguri och Darjeeling, de möts på halva vägen, den 8 mil långa resan tar 9 timmar, men ibland går det två tåg om morgonen från Darjeeling, om passagerarna flockas. Det var under denna lilla höga järnvägsresa som moder Teresa av Calcutta fick idén till att starta sin filantropiska rörelse "The Missionaries of Charity".

Min första dag i Darjeeling blev som alltid omtumlande. Först var det ankomstceremonierna. Som vanligt ville ett kluster av folk hjälpa mig till rätt hotell, det vill säga ett hotell som kunde ge dem provision för att de förde dit kunder. Fåfängt som vanligt förfäktade jag att jag visste vart jag hade att ta vägen. Jag ville först pröva mitt fina tibetanska hotell Dekeling, varför de noggrant förde mig till Dekeling. Där hade emellertid priserna trissats upp, så att ett enkelrum med 20% rabatt (för en gammal kund som jag) inte kostade mindre än 440 rupier (100 kronor), vilket är dyrt för Indien och bortom min budget. Alltså förde de mig till billigare hotell, först Janta, där det kostade 150, och sedan Imperial, där jag hade fått ett rum för 100, men det hotellet hade TV på rummet, vilket var den sista lyx jag ville ha. Jag lovade att tänka på saken och kanske återkomma, och så var jag äntligen fri att på egen hand söka mig hem till gamla Shamrock. På vägen dit nästan snubblade jag över min gamle hotellvärd på Timber Lodge, varför jag måste stanna och hälsa på honom, varpå han visade mig ett rum, och sedan blev jag där. Artigheten förbjöd mig att komma fram till Shamrock. Mitt rum blev mot gatan med utsikt över Posthuset och Kanjenjunga från en liten pryddlig balkong, och priset var bara 100 utan TV och all annan onödig lyx. Det var bara att nöja sig.

Just denna dag hade filmen "Sju år i Tibet" premiär i Darjeeling med Brad Pitt i huvudrollen. Jean Jacques Annaud, känd från ett flertal fina filmer och främst "Björnen", hade gjort den och lyckats bra med ämnet. Sanningen är koncist berättad med stor enkelhet och stramhet, alla skådespelare gör goda insatser, och regissören har lagt ner stor omsorg på att få fram äktheten hos karaktärerna. Bäst är emellertid pojken som spelar Dalai Lama. John Williams har lyckats bra med musiken, som ger en försynt känsla av fromhet inför historien, och resultatet som helhet är djupt gripande och oförglömligt. Regissören får väl fram huvudpersonens arrogans och intressanta utveckling till en mera ödmjuk karaktär, hans vän Peter Aufschneiter, som stannar kvar och gifter sig med en tibetanska, gör båda ypperliga roller, liksom förrädaren bland ministrarna, Dalai Lamas moder och många andra. Filmen borde ses av alla, då den ger en ypperlig och autentisk helhetsbild av den tibetanska tragedin. Detta är kanske filmens stora mening och mission i världen, att kunna upplysa en bred publik om vad som faktiskt hände.

Det kändes absolut rätt att se denna film just i Darjeeling i denna metropol och hjärtpunkt för tibetanska, nepalesiska, indiska, bengaliska och västerländska kulturupplevelser. Filmen har ganska mycket humor, och det hördes ganska många hjärtliga skratt från den lilla publiken i den lilla fullproppade biografen - filmduken var en videoskärm. Stämningen i salen var som från en gammal kvarters- eller landsortsbiograf från 20-talet med gråtande barn, toalett med ingång direkt från salen, bänkar och stolar i stället för fåtöljer och plysch, och mitt i föreställningen ett strömavbrott. Den gammalmodiga biotrivseln var fullkomlig.

På kvällen intog jag en festmiddag på mitt gamla älskade praktställe Orient, där den gamle restaurangvärden höll stilen i perfekt hovmästarroll: han gjorde inte en min om att han kände igen mig, men när jag påminde honom sken han upp som en sol: "Så du har kommit tillbaka för att söka upp mig och vårt gamla Darjeeling."

Följande morgon gick jag upp till promenaden mot norr förbi the Mall för att se soluppgången. Det var ett nästan lika förträffligt ställe som Tiger Hill, men i stället för att trängas med 500 bengaliska turister hade man bara ett litet utvalt sällskap av 5-6 personer, av vilka en förevigade soluppgångens skönhet och färger på ett ritblock. Som pricken på i-et kom det en munk från den japanska Fredspagoden slående på sin tempeltrumma och sjungande sin fredsmorgonbön för hela Darjeeling. Efter denna mer än lämpliga inledning på en skön dag var det bara att gå vidare ner till den väntande bussen till Gangtok.

Resan till Gangtok längs med den underbara Teestadalen var lika förtrollande som vanligt. Den gamla Teestabron var nu borta och ersatt med den nya tvåfiliga - den gamla var enfilig och hade bara kunnat släppa över ett fordon i taget med en maximumhastighet av 10 km i timmen, och det hade varit förbjudet att fotografera den. Nu var den nya bron färdig och tre nya broar till längre uppåt, som alla hade varit under konstruktion under mitt senaste besök.

På en annan buss satt min vän från Israel från gårdagens strapatser med att skaffa tillstånd för Sikkim från diverse olika byråkratiska instanser. Vi möttes i Gangtok och kom överens om att genast fortsätta till Pelling och Pemayangtse, men den sista jeepen hade precis gått - klockan var fem minuter över halv ett. Vi hänvisades till en annan jeepstation, men på något sätt kom min vän och jag ifrån varandra, och när jag kom fram till jeep-platsen stod han redan där och hade fått dagens sista plats på den sista jeepen till Gertzing. Jag måste vänta till följande dag. Han fick åka utan mig, och därmed reste han ut ur mitt liv. Detta avgjorde mitt öde, då denna futtiga incident blev preludiet till dagens och hela resans katastrof.

Hellre än att vänta till följande dag valde jag att ta en annan jeep till det mera närbelägna Phodong i norra Sikkim på vägen till Mangan. Vägen gick över hisnande kullar längs ett svindlande skönt bergslandskap med de djupaste vackraste dalar, men denna väg var tämligen tvivelaktig. Jordskred hade blockerat den på många ställen, trafikblockeringarna var många, och på ett ställe orkade en lastbil inte upp för en nästan 45-graders backe. De kämpade med den ett bra tag för att få upp den några centimeter, lägga stenar under bakhjulen, fem centimeter till, igen stenar under bakhjulen, och så vidare, bit för bit. Till slut hade de fått upp den under hård kamp och i sitt anletes svett.

Phodong är ett pittoreskt kloster som ser smått ut på avstånd på toppen av en kulle, men när man kommer närmare växer det sig större och visar sig vara ganska imponerande. Dess centralhall är rymlig och stor, och bakom denna finns ett mindre bönerum med svarta mycket demoniska fresker, som är ganska berömda och ökända för sin svårsmälta och avancerade dramatik. Klosters läge är underbart med sin utsikt över kullarna och dalen, och där träffade jag de unga pojkarna Ethan och Zachy från Oregon respektive Israel. De hade mötts i Gangtok och slagit följe där och slutligen hamnat i Phodong. Dess ena hotell var stängt då dess värd hade rest till ett bröllop, men det andra var väl så trivsamt och komfortabelt. Där förekom Melinda från Australien, som jag fick dela rum med, medan Ethan och Zachy bodde i rummet bredvid. Vårt hotells storartade värdinna var tibetanska och bjöd på en härlig middag.

När jag bar upp mitt ringa bagage till rummet, som bara bestod av min väska, då jag lämnat ryggsäcken kvar i Darjeeling, visade sig katastrofen i all sin förfärlighet. Alla mina pengar hade blivit stulna. Det var ofattbart.

Jag hade förvarat mina kontanter i min necessär och haft denna underst i väskan under alla kläder och andra persedlar. Vem skulle väl någonsin komma på idén att leta efter andras pengar i en necessär? Likväl var detta just vad som hade hänt. Troligen hade det hänt på bussen. Efter bron vid Teesta, när alla stigit ur bussen för att dricka te och pausera i det lilla samhället, hade min väska varit obebakad av mig själv inne i bussen, när jag gått och pissat med mera. Någon hade då passat på tillfället, börjat gräva i den, funnit necessären som de troligen misstagit för en börs, öppnat den och funnit merparten av mina indiska kontanter, tagit dem snabbt och lämnat allt annat i orört skick, utom tandborsten, som hamnat utanför necessären. Till all lycka hade tjuven inte tagit något annat: varken kameran, mina biljetter hem eller mina filmer. Det hade varit en professionell hand som bara sökt efter pengar

och bara tagit pengar. Brottet var påfallande likt för att inte säga identiskt med hur jag blev bestulen på återstoden av min reskassa i Neapel.

Det som jag hade förlorat uppgick till 1400 kronor. Jag hade kvar ungefär 1200. På detta skulle jag klara den planerade återstoden av resan till andra kloster i Sikkim, tillbaka till Darjeeling, till Nepal, Pokhara och Kathmandu, till Patna och Buddhagaya och tillbaka till Delhi. Det var omöjligt. 17 dagar hade jag klarat på 5000 rupier, men de värsta utgifterna återstod: visum till Nepal, den sista tågresan och allt det som jag hade lovat att köpa åt dem där hemma. Plötsligt hade hela resan blivit en omöjlig ekvation, den kunde inte genomföras, i Phodong tog den slut, och jag måste börja organisera en miserabel reträtt. Jag var slagen till slant av denna nya högst oväntade och oförtjänta katastrof efter allt elände med den obrukbara foten och den hårresande helvetesresan från Lucknow. Detta var för mycket, och jag hade ingen aning om vad jag skulle ta mig till.

Göra en lokal polisrapport och hoppas på ersättning från försäkringsbolaget? Självrisken var 1000 kronor, och jag hade bara förlorat 1400, en bagatell för svenska förhållanden men en förmögenhet i Indien. Hoppa över resten av Sikkim och hela Nepal? Mitt flyg måste konfirmeras innan jag ens kunde börja tänka på att fara hem igen, och öster om Delhi kunde jag bara vara säker på att kunna göra detta från Kathmandu. Jag var satt på pottkanten av min oförmåga att kunna förutse hur professionella tjuvar kunde vara.

Det värsta med katastrofen var att den förstörde hela resglädjen. Plötsligt var allt intresse för fortsättningen av resan slocknat. Utan säker ekonomisk marginal är grunden för resans nöje, kreativitet och möjligheter hopplöst förlorad. Och till detta kommer den överväldigande och djävulska orättvisan i det hela.

Även rent praktiskt blev denna incident förödande. Plötsligt var jag invalidiserad och paralyserad, jag kunde inte röra mig som jag ville, jag kunde inte köpa presenter åt dem där hemma, och jag måste börja snåla så mycket som möjligt. Jag kunde knappt se människor i ögonen längre av blygsel för min egen situation. All käckhet och entusiasm var som bortblåsta.

I detta läge hjälpte mig Melinda från Australien. Hon var själv vittberest och hade blivit bestulen ett antal gånger. En gång i Polen hade hon förlorat allt sitt bagage. Sådant måste hända även den mest erfarna veteran. Om en skicklig tjuv vet vad han vill ha tar han det och vet han hur han skall ta det, och det ovetande offret är prisgivet och hjälplöst, vem det än är. Hon erbjöd sig att låna mig 20 brittiska pund, en femtedel av förlusten, och jag tog tacksamt emot det som en outhärlig hjälp på vägen.

Hon var sjuksköterska och hade nått halvvägs av en tre månader lång resa i Indien. Hon hade börjat i Calcutta och sedan gjort hela Sikkim, som hon var närmast en expert på. Hon ville helst fortsätta norrut till Mangan, men hon visste att det var förbjudet. Phodong ser på kartan ut att ligga nära Gangtok, men vägen dit går väldiga omvägar längs randen av bråddjupa dalar och är den nordligaste punkt i Sikkim som utlänningar får besöka. Hon hade inte tyckt om Pemayangtse men däremot mycket om Tashiding på andra sidan vid den sägenomspunna sjön Khechepari, som är den största turistattraktionen i Sikkim, en önskesjö, som sägs ha förmågan att uppfylla ens hemligaste privata önskningar.

Allt detta måste jag hoppa över för att i stället prompt återvända till Gangtok och därifrån vidare till Darjeeling. Jag och Melinda delade rum tillsammans den natten, och vår tibetanska värdinna visade den stora vänligheten att vägra ta betalt av mig för kost och logi på grund av mitt öde. Jag och Melinda for sedan tillsammans i samma jeep ner till Gangtok. En polis hade erbjudit sig att eskortera henne till Mangan, men hon fann det säkrare att inte ta några risker och hellre slå till reträtt. Vi skildes sedan i Gangtok.

(Det skulle senare visa sig att min teori om stölden på bussen var helt fel. Vidare om detta fortsättningsvis.)

del 13.

Jag hade turen att genast få plats på en jeep till Darjeeling. Bredvid mig satt det då en tibetanska som bodde i Sikkim och visste allt om Sikkim. Hon sade att det numera var möjligt för tre utlänningar att tillsammans resa ända upp till Yumthang i nordligaste Sikkim nära den tibetanska gränsen och övernatta där. Hon menade även att det var möjligt att från Darjeeling bege sig direkt till Pemayangtse utan att passera Rongpo och Gangtok. Hon gav mig adressen till sin svåger, en musiklärare i Gangtok, som hon menade att kunde hjälpa mig med allt i Sikkim när jag återkom nästa år, vilket jag även lovat min värdinna i Phodong.

Så återkom jag till Darjeeling som en förlorad son, blottställd och vanärad, slagen och vingklippt, och visste inte vad jag skulle ta mig till. Min värd kunde inte sänka priset på mitt rum för min situations skull, men på eftermiddagen stötte jag ihop med min gamle nära vän Sri Ram. Jag hade just väntat att få se honom. Han påtalade vikten av att sådana incidenter som min blir kända, så att polisen och andra motiveras till att ta ansvar, vilket de tydligen i regel inte gör. Han kände till ett märkvärdigt fall. Det var en amerikan på järnvägsstationen i New Jaipalguri. Han var världens mest erfarne Indienresenär, han var bästa vän med alla hinduer, han hade aldrig råkat ut för något, och han menade sig kunna lita på vem som helst - hinduerna var världens hederligaste folk. På stationen i New Jaipalguri fann han en själsfrände, en hindu, och de blev hjärtligt goda vänner. De åt middag tillsammans och blev som bröder, och vid ett tillfälle bad amerikanen sin nye käre vän att bevaka hans bagage medan han gick på toaletten. Hindun lovade försvara sin västerländske väns bagage med sitt liv och blod. När amerikanen kom tillbaka från toaletten var hela hans bagage och hans gode käre vän spårlost försvunna för evigt.

Sri Ram var tyvärr inte i sin allra bästa form. När jag besökte honom på kvällen satt han och skälvde i feberfrossa, han hade flyttat in i en ny lokal och allt var i oordning, alla hans böcker låg i travar och uppfyllde mer än halva lägenheten, och det fanns egentligen bara plats för hans fru på golvet och i sängen - inga stolar och inget bord. Ändå kokade hon en ljuvlig middag åt oss alla tre på golvet med sitt primuskök, och jag och Sri Ram hade rikligt filosofiskt utbyte trots hans dåliga hälsa. Han var ganska besviken på den indiska regeringen, som bara tänkte på att göra pengar utan att bry sig det minsta om Indiens alltmer förkrossande miljöproblem. I storstäderna ökar dödligheten, sjukdomarna och vårdnadskostnaderna med 10-20 procent i året, och det är statistiska kurvor som ständigt stiger brantare uppåt. Orsaken är enbart den allt sämre stadsluften. Längs kusterna dör och försvinner fisken till följd av utsläppen, och Indien har knappast några mjölkkor kvar, då alla kornas betesmarker försvunnit. Torrmjolk används mer och mer, vilket märks i teet, som fler och fler finner odrickbart, medan regeringen bara satsar på industrier, bilar och motorcyklar och det vanvettiga mastodontdammygget i Garwhal ovanför Tehri, som kommer att dränka hela den gamla huvudstaden Tehri och förstöra ett underbart naturlandskap. Detta bygge har forcerats fram mitt i ett av världens mest riskabla jordbävningsområden. Om en jordbävning drabbar området och spräcker dammen när den är färdig kommer hela staden Rishikesh att utplånas. Ändå forceras dammygget mest genom mutor åt alla med inflytande som vet för mycket.

Vi pratade även indisk politik och analyserade Indiens tragedi. De två skurkarna i dramat var Djinna och general Bose, men den galne generalen var kanske den mest avgörande negativa faktorn. Som en av Gandhis närmaste män tog han omsider avstånd från Gandhis kloka och moderata icke-vålds-politik och krävde i stället att

man skulle ta till våld mot engelsmännen för att nå fullt oberoende, något som Gandhi aldrig hade krävt före det andra världskriget. General Boses militanta politik och starka inflytande tvingade Gandhi in på vägen mot full självständighet, och denna självständighet medförde Djinnas egoistiska krav på ett separat Pakistan. Lavinan gick inte att hejda då längre. Det blev full självständighet, det blev ett separat Pakistan, och det blev fullt inbördeskrig med många andra krig i släptåg, till exempel det eviga inbördeskriget i Kashmir, allt genom den galne general Boses politiska hat mot engelsmännen, som fick honom att alliera sig med Hitler och japanerna bara för att vålla England maximal skada, vilket han även lyckades med. Men denna skada drabbade även hela Indien, som beundrade honom så oerhört och gör det fortfarande.

del 14

Lördagen den 8 november inleddes med uppstigning klockan 4 och utflykt till soluppgången vid Tiger Hill. Bergen var delvis insvepta i dimmor, vilket gav hela landskapet ett mer trolskt utseende än vanligt. Morgonen blev sedan underbart skön och bjöd på magnifika utsikter och promenader mellan de olika klostren.

Därefter vidtog uppgörelsen med myndigheterna. Jag hade skrivit två identiska rapporter om incidenten vid Teesta, en till polisen och en till busskompaniet. Polisen tog mycket beredvilligt emot mig, läste rapporten uppmärksam och lovade göra vad de kunde. Detta innebar i första hand att skicka rapporten vidare till jurisdiktionen i Teesta, då det var där brottet hade begåtts, varför det föll utanför Darjeelings jurisdiktion. Bara att få rapporten till rätt jurisdiktion skulle ta ett par dagar. Polisen försäkrade mig med all sin innerligaste tjänstvillighet att det aldrig hade hänt, att något som någon turist hade förlorat någonsin hade kunnat återfinnas. Och jag hade ju ändå bara förlorat 6000 rupier.

Därefter följde turerna hos busskompaniet. Förgäves letade jag efter kontoret för Denzong Express. Det fanns inget. Jag hänvisades till deras biljettkontor. Där hänvisades jag vidare till ett kontor med ett helt annat namn. Detta kontor snurrade jag omkring och letade efter i någon halvtimme. Skylten fanns utanpå huset, men något kontor fanns inte i huset. Det var bara att fortsätta leta sig fram metodiskt. Till slut kom jag fram till en damekiperingsbutik på tredje våningen i busshuset. Där var det. Bakom butiken var det en liten vrå med ett ännu mindre kontor. Där fick jag vänta så länge.

Till slut kom den lille direktören, en tibetan. Jag förklarade problemet för honom. Han förstod genast allt. När han var helt insatt i situationen frågade han: "Och vad vill du att jag ska göra åt saken?" Jag svarade troskyldigt: "Jag vet inte vad ni kan göra åt saken," och lämnade åt honom att avgöra om han kunde göra något åt saken. Det kunde han.

Det visade sig att han ägde bussen som jag förlorat mina pengar i. Dessutom ägde han ett hotell. Han föreslog helt generöst och spontant, att jag skulle flytta över till hans hotell, bo där gratis och sedan fara med hans buss till Kathmandu på hans bekostnad (355 rupier). Därigenom gav han mig möjlighet att spara 655 rupier. Det var mer än 10% av vad jag hade förlorat. Givetvis accepterade jag anbudet med största möjliga tacksamhet. Vi blev genast goda vänner.

Hans hotell Shanti låg ovanför staden mycket nära Fredspagoden. Det var just det läge jag alltid hade drömt om: inga avgaser, bortom det stökiga centrum och strax under Darjeelings vackraste väg Gandhi Road, som bär direkt till Fredspagoden. Jag visste vart jag skulle bege mig för nästa soluppgång.

Detta var dessutom en festdag. Det var höjdpunkten i Darjeelings te- och turistfestival, och båda tågen lämnade denna morgon Darjeelings station under

flygande fanor och klingande spel, medan det förekom parader och andra militära högtidligheter vid Patasialooopen när tåget tuffade förbi.

Sedan jag kom till Darjeeling första gången 1992 har hela staden lyft sig. Då förekom endast ett fåtal turister, ruinerna låg oåtgärdade kvar efter gurkha-upploppen under 80-talet, och hela staden verkade helt förfallen och orepurerad sedan engelsmännen jagats bort 1947. Strömavbrott förekom ideligen, åtminstone två timmar per kväll låg staden mörklagd, och allt verkade fallfärdigt. Nu kunde jag till min glädje konstatera, att Röda Korsets hus nu äntligen var restaurerat och i full funktion igen, medan arbetena fortskridit en aning för hotell Mount Everests restaurering, två av de värst skadade och skönaste byggnaderna från den engelska tiden och före oroligheterna. Även rådhuset höll nu på att få nytt tak, och det största miraklet av alla: inga strömavbrott! Man kunde ostört läsa och skriva hela kvällen för första gången någonsin under min tid som ständigt återvändande gäst i Darjeeling.

Jag berättade för Sri Ram om mina vänners förfrågan till mig i Rishikesh, om jag kunde tänka mig att bo i Indien. Jag hade svarat ja. Förvånansvärt många européer gör detta, de största kolonierna finns enligt Johannes i Goa, Nepal, Manali, omkring Almora och i Dharamsala, och anledningen tycks vara, att de får större respekt av indierna än av européerna. De trivs inte med den amerikanskinfluerade europeiska stressen med den högt uppdrivna materialismen, i Indien känner de att de blir bättre och ödmjukare som människor, de lär sig samarbeta och sköta sina relationer bättre, och i Indien finner de det lättare och billigare att leva. Sri Ram betalar 150 rupier i månaden för sin lägenhet med badrum och rinnande vatten (33,33 kronor), och detta är normalt för en etta i Indien. Enligt Sri Ram skulle jag lätt kunna hitta en liten och billig bostad i Darjeeling som skulle vara helt tillfyllest för mina önskemål.

Sri Ram har för tillfället övergivit sina engelska studier och inte skrivit några nya noveller på länge. I stället har han återupptagit sina gamla studier i sanskrit, ett av världens svåraste språk, och han höll ett antal föreläsningar för mig om detta. Bokstäverna i det sanskritiska alfabetet varierar mellan 42 och 52, beroende på vilka bokstavskombinationer man använder. En bokstav kan nämligen varieras så att den bildar hela stavelser. Emellertid är det lätt att förstå sanskrit om man kan hindi, ty 90% av vokabulären i sanskrit finns även i hindi. Bokstäverna i hindi är identiska med dem i sanskrit men förenklade. Urdu är samma språk som hindi, deras grammatik är identiska, men urdu skrivs med arabiska bokstäver. Däremot skiljer sig grammatiken i hindi från den i sanskrit lika mycket som nygrekiska från klassisk grekiska, som för resten hade samma aoristsystem som sanskrit har.

Min natt på mitt nya gratishotell blev emellertid förfärlig. I stället för ett täcke fick jag två filtar, så att man frös hela natten, elektriciteten var på sparlåga så att man varken kunde läsa eller skriva något, och det fanns inte ens rinnande kallt vatten. Dessutom försämrades vädret. Morgonen var insvept i moln, så att man inte ens fick en skymt av Kanjenjunga vid soluppgången, och till råga på eländet var man inlåst på hotellet, så att man inte kunde gå ut förrän järngallret låstes upp av någon i huset. Fredspagoden var vackrare än någonsin, Darjeelings utan tvekan vackraste och ädlaste monument, men det hjälpte inte upp det dåliga vädret.

När solen inte skiner är det svinkallt i Darjeeling, och då är det en prövning att vara där. Lika underbart och vackert som Himalaya är i drägligt väder, lika prövande är det i sämre väder, och då längtar man lätt hem eller åtminstone ner till varmare nivåer. Vädret spelar en oöverskådligt avgörande roll för alla resor i Himalaya. Är vädret gynnsamt måste allt bli en succé. Om vädret sviker en är man verkligt illa ute.

Det var inte att tänka på att bege sig på en utflykt högre upp till Rimbik med dagens väder. Det kom flera skurar under dagens lopp, och dagens största arbete och uppgift blev att finna ett drägligare hotell. Det lilla gammalmodiga Hemadri hade stora underbara rum att bjuda på för bara 100 rupier, vilket var för mycket för mig.

Till slut föll jag för det underbart trivsamma Hotel Tower View bakom toppen av staden och televisionsmasten, där jag fick ett rum med utsikt mot öster, med fungerande kallvattensdusch och rinnande vatten, och med ett litet bord med en stol, som var direkt inbjudande till inspirerat skrivbordsarbete. Priset var 70 rupier (15 kronor). Jag kunde inte motstå det. Dessutom hade hotellet en trivsam liten restaurang, hela familjen med ett obestämt antal barn hjälpte till med att driva rörelsen, och värden var mycket trevlig. Jag firade denna söndag, min tredje fullbordade vecka av resan, med att duscha och tvätta mig noga för första gången sedan Dharamsala. Det var kallt men gjorde gott.

del 15.

Jag slapp frysa natten som kom, och jag vaknade med världens vackraste utsikt utanför fönstret. Det gjorde inget att vädret var disigt och Kanjenjunga inte syntes - det var världens vackraste utsikt ändå.

Denna min sista dag i Darjeeling tog jag det lugnt. På kvällen gick jag till Fredspagoden och Sri Ram, som bor på andra sidan om Darjeelings Rådhus och Borgmästarens villa från Fredspagoden och granne med honom. Vår samvaro var hjärtlig, han bjöd på världens godaste te utom middag, samtidigt som han bekände alla sina problem. Det största var hustrun. Hon hade insisterat på att de skulle skaffa sig TV, vilket han som filosof inte kunde tåla. Följden var att de ständigt slet på varandra. Han är nu 63 men ser ut som 53, han orkar inte längre valla turister upp till Sandakphu och Phalut som han gjorde förr, och eftersom han aldrig arbetat för staten kunde han inte få någon pension. Hans hustru arbetar inte, och hans bästa inkomst är att sälja av sina böcker, vilket han inte vill göra då han behöver dem. Han kan läsa och prata flytande hindi, sanskrit, urdu, arabiska och bengali och i viss mån även tamil utom engelska. Han behärskar alltså fem olika alfabet. Hans största chans att trygga sin ålderdom är att fördjupa sina studier i sanskrit så att han kan bli anlita som lärare. Inte konstigt att han inte är helt nöjd med livet. Han ger regeringen hela skulden för sin taskiga situation. Som filosof menar jag att han är outhärlig och en unik naturbegåvning. Han har vandrat runt i hela Indien och sett hela sitt land nerifrån och till och med från fängelset - orättvist dömd för att vara arbetslös. Hans enda utbildning är som gravör, vilket han även ibland kan förtjäna en hacka på.

Det är alltid lika svårt och deprimerande att lämna Darjeeling som det är underbart och extatiskt att komma hem dit. Mitt bästa hotell hittills i Darjeeling bjöd mig på avskedste, och jag avlade i deras "Traveller's Book" en fullständig rapport om vad som hänt vid Teesta Bridge till varnagel för andra resenärer. Min värd läste med förnöjelse rapporten och kunde berätta om åtskilliga fall, där resenären i fråga förlorat precis allt – plånbok, pass, bagage, biljetter, – allt. I ett klassiskt fall som han kom ihåg hade resenären kommit upp till en hisnande utsiktspunkt – Sandakphu eller Phalut, – fyllts av andakt inför sceneriet, tagit av sig ryggsäcken för att vila, njutit av panoramat, – och när han vände sig om för att plocka kameran ur ryggsäcken hade denna spårlöst försvunnit. Någon hade på ett infernaliskt sätt utnyttjat resenärens ögonblick av hänförelse.

Jag har sagt, att Teesta Bridge var det enda möjliga stället där stölden kunde ha ägt rum. Det fanns ett ställe till. Vid Rangpoo måste alla utländska resenärer stiga av sin buss eller jeep för att visa dokument vid gränsövergången till Sikkim. Hans buss eller jeep kör sedan i förväg för att plocka upp honom på andra sidan gränsen. Pappersexercisen vid tre poster på båda sidor om gränsen tar en viss tid, och har han då lämnat sitt bagage på bussen kan vem som helst göra vad han vill med det. Att utnyttja detta tillfälle, då resenären är bunden av byråkratiska procedurer, vore dock

ytterst fult och det nedrigaste tänkbara slag under bältet. Dock är det möjligt att det var där det hände.

Man kan då spekulera i teorin, att tjuven befann sig på bussen, (den var överfull med ett antal unga män i slyngelåldern,) att han vid tepausen vid Teesta såg sin chans och kunde utforska mitt bagage, varvid han kan ha känt något borsliknande i botten, (som var min toalettväska,) och vid gränsövergången till Sikkim slagit till när utläningen var uppehållen av gränspoliserna. Han kan då ha utfört liknande operationer tidigare och haft god träning och erfarenhet i det perfekta attentatet mot en intet ont anande troskyldig resenär.

Resan från Darjeeling till Kathmandu gick relativt smärtfritt, även om den tog tid. Efter buss till Siliguri och jeep till gränsen fick man vänta tre timmar på nattbussen till Kathmandu, men denna nattresa blev dock relativt bekväm och trevlig med massor av pauser för te, middag och frukost. Mitt resällskap var också mycket trevligt, då jag var den enda västerlänningen ombord. Klockan 9 på morgonen rullade vi över kullarna och passen till Kathmandu med underbar utsikt mot Manaslu och Ganesh, Langtangmassivet och de andra bergen efter en klar och kall soluppgång - jag blev förvånad över att finna frost i gräset.

del 16.

I Kathmandu tog jag in på gamla Yak och fick ett tvåbäddsrum för 150 nepalesiska rupier med badrum i korridoren med varm dusch – min första efter Dharamsala. Dessutom ingick handduk. Jag hade definitivt valt rätt hotell mitt i Thamel.

Min första och svåraste uppgift i Kathmandu blev att förelägga mitt problem som rånad i Sikkim för Aeroflot och hoppas på att de kunde ändra min biljett till tidigare avgång från Kathmandu i stället för Delhi. Det var hopplöst. Aeroflot hade bara ett flyg i veckan från Kathmandu, och det var konstant överbokat. Det fanns ingen möjlighet. Jag måste bita i det sura äpplet, ta mig ner över Patna till mina vänner i Buddhagaya och därifrån på tisdag ta tåget till Delhi. Hur min ekonomi skulle klara sig mot dessa odds var en till synes omöjlig ekvation.

Kathmandu fann jag dyrare och mera västerländskt än någonsin. Förgäves sökte jag efter en lunchrestaurang där man kunde få slippa stressig discomusik, men det var helt omöjligt. Visst är Kathmandu en sprudlande och blomstrande Himalayametropol med en oemotståndlig charm, men ändå föredrar jag det lilla gamla Darjeeling och det hälften så billigare Indien. Kathmandu är för mycket av en modestad.

På eftermiddagen gav jag mig på jakt efter Shekar. Jag mindes ungefär var han bodde och hur det såg ut omkring hans hem, men det var omöjligt att finna det. Kathmandu är en alltför lätt stad att gå vilse i, och då gatorna är långa och krokiga och kvarteren lika med hela stadsdelar är det omöjligt att komma rätt igen när man en gång kommit fel, om man inte genast vänder tillbaka.

Uttröttad efter fiaskot efter att ha kommit över tre broar och vandrat runt hela staden, återvände jag till mitt logi i kvällningen och ringde upp Shekar. Han svarade efter den nionde signalen, och han var hjärtligheten själv. Han trodde genast att jag var Mikael Nylander, och jag ville inte ta honom ur den villfarelsen förrän vi träffades och kunde räta ut alla frågetecken. Som det var svårt för mig att komma till honom lovade han att genast komma till mig och hämta mig och föra ut mig till hans hem, där han genast ville bjuda på middag. Han bad mig ha tålmod i en timme, ty så lång tid skulle resan ta för honom in till staden.

När han såg mig kände han genast igen mig, men tyvärr hade han inte fått mitt brev, där jag hade annonserat min ankomst. Det hade inte hunnit fram (efter två

månader) eller kommit bort på vägen. Tyvärr är postgången osäker till Nepal, medan den är tämligen säker till Indien. Efter en kopp te i mitt hotell, och efter att jag visat honom mitt fina rum, begav vi oss ut till Niktipur, där han bodde. Vi gick ner till idrottsarenan vid bron över till Patan, där vi tog en buss långt utanför staden. Resan till Niktipur var kanske tio kilometer. Inte konstigt att jag inte hade hittat dit vandrandes.

Där bjöd han på middag, och sedan hade den sista bussen gått, så han insisterade på att jag skulle bli hos honom över natten. Jag fick sova i hans säng, medan han själv sov i sin sovsäck på en madrass på golvet. Han sade att detta var helt normalt. Han hade ofta gjort så förr med sina gäster.

Shekar är 31 år gammal, arbetar som lärare och som guide, har hustru och en ettårig son som just lärt sig gå, och han har tre yngre bröder, av vilka två är gifta och den tredje ibland förekommer i hans hus och hjälper till. Huset har tre våningar med takterass och källare med ett rum i varje våning. Huset ägs av hela familjen, men det är bara Shekar som tar hand om det. Hans far har gift om sig efter moderns bortgång och bor nu i en helt annan by med ny hustru och nya barn. Han kommer aldrig hem. Shekars bröder har sina egna rum i huset, som alltid är låsta när de är borta, vilket de för det mesta är.

Mest av allt vill Shekar studera vidare och lära sig bättre engelska. Han vill skrota sitt jobb som lärare och enbart verka som guide, men hans ekonomi och ansvar för familjen och huset tillåter honom inte detta. Det att han aldrig får möjlighet att fortsätta sina studier är vad som grämer honom mest i livet.

Vi fann varandra när han tog hand om oss före och efter Tibetresan i somras i egenskap av anställd guide hos "Läs och Res". Jag lovade honom redan då att söka upp honom i Kathmandu i november, vilket han mycket väl kom ihåg. Nu fick vi möjlighet att fördjupa vår vänskap. Han är en mycket seriös guide som är mycket noga med allting och alldeles ovanligt omtänksam om sina turister. När jag kom till honom insisterade han på att vi skulle ringa till mitt hotell och berätta att jag sov ute och försäkra oss om att mitt bagage var i säkerhet. Han hade full förståelse för min penibla situation efter rånet och ville göra allt för att hjälpa mig. Han erbjöd mig att bo hos honom gratis med gratis måltider, han ville hjälpa mig med min fortsatta resa och till och med ge mig pengar, men där satte jag gränsen.

del 17.

I Kathmandu var jag nämligen mest febrilt verksam med att organisera resten av min resa. Hos Shekhar kom jag fram till att det klokaste jag kunde göra var att ta bussen till Delhi via Pokhara. Det skulle vara den billigaste och säkraste vägen tillbaka. Att ta buss från Pokhara till Delhi var helt möjligt, men tidsfaktorn var besvärlig och oberäknelig. För att vara säker på att vara i Delhi onsdag morgon måste jag lämna Pokhara söndag kväll. Då var det lämpligast att resa till Pokhara fredag morgon, så att jag åtminstone skulle få ha en hel dag där. Detta skulle göra Shekhar besviken, som sett fram emot att få ha mig flera nätter. Nu blev det bara en.

Jag gick alltså tillbaka till Aeroflot på torsdagen för att ventilera min situation. Det visade sig då att det var möjligt att ta flyget från Kathmandu på lördagen om Stockholm först telexades om saken och jag betalade cirka 100 dollar extra - så mycket pengar hade jag inte kvar, så det var inte tal om saken. Jag nöjde mig med att konfirmera min Delhi-biljett och förklarade för min Aeroflot-agent att jag ämnade åka buss till Delhi i brist på andra möjligheter. Hans uppgift om de 100 extra dollarna beslöt jag att kontrollera när jag kom hem.

Denna hektiska torsdag den 13 november i Kathmandu fylldes av bara ett evigt vandrande. Först gick jag ner till staden från Shekhars hem i ett underbart

morgonlandskap, sedan rände jag omkring i hela staden mellan olika kontor och terminaler så att det inte ens blev möjligt att klämma in en lunch, och klockan halv fyra, när jag var färdig, var det bara att bege sig ut till Shekhar igen till fots, ty ingen buss ville stanna för mig. Promenaden dit tog en och en halv timme, och det säger sig självt att benen var slutkörda efter en sådan dag. Dock har vänsterfoten klarat sig väl medan i stället den högra nu börjar klaga och släpa efter. Hoppas det inte blir värre.

Shekhar blev ytterst besviken när jag inte kunde stanna längre, och vårt avsked blev nästan sentimentalt. Han hoppas kunna komma till Sverige i juli '98 för att träffa sina vänner i Stockholm, Göteborg och "Läs och Res", men han är orolig för sin nödtorftiga ekonomi. Om vi inte ses då finns dock den möjligheten att jag återkommer till Indien och Nepal nästa år i november, då jag i så fall avser att inte bli rånad och kunna genomföra resan med bättre marginaler. Rånet lyckades faktiskt förstöra hela resans sista två veckor ekonomiskt, då jag efter rånet bara hade 500 rupier kvar av de 11,350 jag växlat in i Delhi. Mina reserver utgjordes sedan av några dollars och några svenska kronor, som måste täcka hela resan tillbaka till Delhi samt flygterminalskatt och andra oundvikliga utgifter där. Denna ekvation kunde dock genomföras utan att Shekhar behövde bidra med några extra pengar, vilket jag var tacksam för.

Som alltid före en avresa blev natten utan sömn. Klockan sex lämnade jag mitt älskade hem i Kathmandu den stämningsfulla Yak Lodge och begav mig ut i kylan med mitt bagage mot Pokhara. Vid hörnet av Kungliga Palatset stod en hel karavan av turistbussar mot Pokhara och väntade. Alla var minibussar utom en, som hette Pancha Buddha och var min buss, en vanlig och billigare turistbuss. Redan där blev jag antastad av en entusiastisk ung man som kallade sig Nepal Rob och ville värva mig för sitt hotell i Pokhara. Han var alldeles fruktansvärt pratsjuk och uppehöll mig nästan så att jag missade bussen. Jag lovade honom i alla fall att besöka hans hotell när jag kom till Pokhara. Han lovade mig gratis avhämtning vid bussen med bil, som skulle föra mig ända fram till hotellets tröskel.

Bussresan blev minnesvärd ur flera synpunkter. Först tog det en timme innan den kom ut ur Kathmandu då den inledde sina strapatser för dagen med att köra flera varv runt staden för att plocka upp folk. Dessa var mest stojande kvinnor och barn, som tydligen skulle ut på veckoslutsemester alla på en gång - det var fredag.

Resan till Pokhara är förtrollande vacker hela vägen. I början inramas horisonten mot norr av de majestätiska bergsmassiven Langtang och Ganesh, sedan följer vägen floden Trisulis lopp utför, därefter börjar vägen klättra uppför, och plötsligt reser sig Himalchuli, Manaslu och i fjärran Annapurnaryggarna som en massiv vit vägg mot skyn till synes alldeles nära. Då är det 83 kilometer kvar till Pokhara.

Flera trafikolyckor kunde noteras på vägen. En buss och en lastbil hade frontalkolliderat så kraftigt att trucken låg som ett dragspel i diket medan bussen i ett än obeskrivligare tillstånd blivit så intryckt att dess längd förkortats med en femtedel. Av en annan trafikolycka återstod bara ett bussvrak som lämnats kvar mitt på vägen med till synes samtliga fönster krossade.

Resan på 200 kilometer tog 8 timmar, och väl framme stod där karavaner av bilar och väntade på att få föra turister till sina hotell, men ingen av dem var från mitt utlovade hotell. Till slut uppenbarade sig en som ville köra mig, men det visade sig att han ingenting hade med mitt hotell att göra och krävde 100 rupier för körningen av två kilometer. Hotellet visade sig sedan vara fullt. So much for Nepal Rob.

En motorcyklist tog mig till ett annat hotell som hette Venus med en vacker dam som utmanande "föreståndarinna". Hon blev ursinnig när jag inte tyckte om rummet. Slagen fortsatte jag bortåt och anlöpte hamn vid Hotell Skogsduvan, ett av de yttersta hotellen vid Lakeside och alldeles vid vattnet. Där fick jag ett dubbelrum för 100 rupier (14 kronor), badrum med dusch och varmvatten och till och med tvål. Jag nöjde mig med det.

Hotellet låg avsidet och var fridfullt, vilket var just vad jag behövde. Mitt förra hotell från för två år sedan hade legat mitt i turistghettot med skvalmusiksrestauranger runt omkring, medan Skogsduvan låg på lämpligt avstånd från det infernaliska nattklubbsdistriktet.

Jag hade funnit ett gott hem i Pokhara, och jag hade tre nätter och två fulla vilodagar att ta igen mig på före hemresan.

del 18.

Samma eftermiddag förhörde jag mig i staden om mina möjligheter att komma vidare. Jag var hänvisad till att ta bussen till Nepalganj (267 kilometer, en nattbuss på 15 timmar,) vid gränsen, därifrån fortsätta till Bareilly och därifrån till Delhi. Det hela beräknades ta 30 timmar, säg 35. Jag måste alltså starta senast måndag klockan 16 för att komma till Delhi på onsdag. Därmed hade jag tre nätter och två fulla vilodagar i Pokhara före hemresan.

Emellertid förelåg det många olika uppgifter om denna bussresa till Delhi från Pokhara. Enligt vissa uppgifter kunde den ta upp till 60 timmar. Jag forskade vidare och fann, att den bästa länken från Pokhara till Delhi gick längre österut över Sanauli och Gorakhpur. Det säkraste färd sättet vore att ta bussen till Sanauli vid gränsen, en indisk buss vidare till Gorakhpur och därifrån tåget till Delhi. Hela resan skulle ta 30 timmar, därav 18 i tåg. Den skulle bara kosta 1000 nepali rupier med tåg i andra klass. Jag beslöt att satsa på detta.

Det gav mig inalles tre hela vilodagar i Pokhara, och det var underbara dagar. Varje morgon mellan 6 och 7 gick jag upp för de 3982 stentrapporna till Sarankot, och varje ny morgon var vackrare än den föregående. Hela Annapurnamassivet med Daulaghiri längst i väster hade inte kunnat vara mera till sin fördel. Där uppe kunde man sedan sitta och njuta över en kopp te med rafflande läsning av Frederick Forsyth eller Ken Follett tills molnen från dalen började stiga och skymma utsikten mot 10-tiden. Då var det lämpligt att gå ner igen. Den andra morgonen tog uppstigningen en timme och 18 minuter. Tredje gången gick det långsammare, då jag räknade trappstegen.

Nere vid Lakeside kunde man sedan njuta av värmen vid den idylliska sjön, där folket gick och skördade riset precis utanför mitt fönster mellan mitt hotell och sjön, och varje dag träffade man nya intressanta människor från alla världens västerländska länder plus Japan. De flesta var unga och från England, men även schweizare, fransmän, holländare, tyskar, israeler, italienare och en norrman förekom. Japaner har en tendens att försvinna i Nepal. Redan i polisstationen i Darjeeling förekom det anslag om "Har du sett den här mannen?" som uppvisade en ung försvunnen japan. Sådana anslag mötte en sedan även i Kakarbitta, Kathmandu och Pokhara, en hel vägg kunde vara full med sådana anslag, och det var alltid bara japaner.

Sålunda blev det en värdig nepalesisk avslutning på resan, som under tre dagar avnjöts till fullo med ungefär samma känslor som inför en lyckad vistelse i Italien när det är som bäst. Det var tre underbara vilodagar, och jag anade inte hur väl jag behövde dem inför de prövningar som stod för dörren.

del 19. Den förskräckliga resan till Delhi

Klockan 6 tisdag morgon lämnade man hotellet för att traska ner till mötesplatsen med rätt buss. Ett antal resenärer väntade där redan på olika bussar, men ingen nepales hade kommit på tanken att utnyttja detta med att servera te,

vilket skulle ha haft riklig åtgång. Efter en trekvart kom min buss, den gjorde några extravarv kring staden för att plocka upp andra resenärer på väg till Sunauli och stannade slutligen för att tanka. Många tänkte säkert samma sak som jag: varför hade inte chauffören tänkt på att tanka kvällen före en så lång resa? Men detta var en alldeles särskild dag. Vi stod vid bensinmacken och väntade på att den skulle öppna. Den öppnade inte, ty just denna dag var det bensinstrejk i hela Nepal.

Detta fick vi stackars ignoranta västerländska resenärer veta först så småningom, när någon timme av allas tålmod konsumerats. Jag ringde då till min reseagent och berättade vad som stod på.

Turerna blev sedan många omkring denna busshållplats. Det hämtades bensin i fat som hälldes över i bussen för hand. Sålunda fick man 15 liter. Men det behövdes 100.

Min reseagent, som var ansvarig för bussen och dess resor, kom till platsen och såg sig omkring. Han var vänligheten själv. Efter att ha inspekterat situationen i en timme gick han bort och lovade att komma tillbaka.

Klockan 10 kom det en lokalbuss som delvis räddade situationen. Alla flyttade över till den, allt bagage flyttades över från tak till tak, och då det var en lokalbuss var den strax mer än fullproppad. Jag och en annan svensk, Joachim Gustavsson från Kungälv, hade turen att få de två sista platserna allra längst bak. Detta betyder något på en nepalesisk lokalbuss. Bakbänkspassagerarna får alla de värsta guppen och stötarna, och då konduktören står i bakdörren får de också allt drag.

Men vi kom i alla fall i gång efter fyra värdefulla förlorade timmar. Min reseagent kom tillbaka lagom till avskedet. Jag frågade honom för tredje gången om han kunde garantera att jag ändå skulle hinna till flyget i Delhi onsdag kväll, och han försäkrade mig för tredje gången att tidsmarginalerna var fullständigt säkra.

Resan till gränsen tog sedan hela dagen fastän det bara var 16 mil. Vägen är hisnande alltigenom och dessutom i mycket dåligt skick. Den slingrar sig upp och ner för svindlande raviner och åsryggar som aldrig tar slut, och här och där på vägen ser man en och annan jeep eller buss ligga upp och ner i ravinernas botten som evigt obegravda och varnande lik. Det var i alla fall en upplevelse att få se detta landskap hela vägen, och jag ångrade inte att jag inte tagit nattbussen till Nepalganj.

Långt efter mörkrets inbrott kom vi fram till Butwal, där vi fick byta till expressbuss mot Sunauli. Således hade vi tvingats färdas i tre olika bussar denna väg från Pokhara till Sunauli, fastän den enligt programmet bara skulle ha krävt en. Frågan var nu om vi skulle hinna fram i tid till den sista bussen från Sunauli till Gorakhpur. Den skulle avgå klockan 7, och klockan var kvart före 8 när vi äntligen kom fram till gränsen mera döda än levande efter en mardrömsdag av bara spänningar. Många av oss hade redan givit upp och bestämt sig för att övernatta i Sunauli.

Sunauli ligger mycket nära Lumbini, Buddhas födelseplats, och är en mycket smidig gränsövergång, då den lilla staden ligger mitt på gränsen och är lika mycket nepalesisk som indisk. Även resenärstrafiken sköttes smidigt. Alla hade sina instruktioner till vilket hotell eller restaurang de skulle vända sig till för att komma vidare, och jag var den enda som hamnade där jag hamnade, där jag effektivt togs om hand av en ung man som genast skrev ut alla papper och biljetter som jag skulle ha och sade: "Sista bussen till Gorakhpur går klockan 8. Skynda dig att passera gränsen. Du har en kvart på dig." Detta tack vare att tiden i Indien är en kvart efter tiden i Nepal.

Så jag skyndade mig att passera gränsen, där dock de indiska passpoliserna gjorde intryck av att vara de långsammaste i världen. De ville läsa varje sida i mitt pass, som om det var en roman, de skulle nödvändigt diskutera alla mina stämplatens emellan, och anledningen till deras ovanligt omständliga långsamhet var att jag

var den enda som passerade gränsen från Nepal till Indien denna dag, medan västerlänningar stod i långa köer för att passera från Indien in till Nepal.

Äntligen blev jag fri från alla myndigheter och kunde springa till bussen mot Gorakhpur. Min polis hade upplyst mig om att den väntade bara en halv kilometer bortåt, men det var mycket närmare en hel kilometer. Där stod bussen startklar och brummande. Min lättnad när jag kom ombord på den var närmast oerhörd. Den andra etappen i resan var klar, och det kändes som om det värsta var över.

Det skulle vara tre timmar till Gorakhpur, och mitt tåg skulle avgå därifrån 23.50. Då denna buss var dagens sista måste den emellertid invänta alla dagens sista passagerare. En familj av idel skrikande människor av ett ovanligt storväxt slag för att vara indier ställde till med en bombastisk cirkus av gräl och oändliga våldsamma parlamenteringar om problem som ingen begrep något av. Dessutom var det problem med min bussbiljett. Min man i Sunauli hade i misstag av bara farten skrivit "Varanasi" i stället för "Gorakhpur". Försök förklara detta för en trött konduktör som bara kan hindi. Enligt honom var min biljett ogiltig, och jag måste betala fullt pris för en ny.

Samtidigt gick tiden. Först efter nio kom bussen äntligen iväg. På halva vägen var det obligatorisk kvällsvardspaus, och tiden fortsatte att gå. Klockan blev tio, och den blev elva.

Halv tolv stannade bussen framför järnvägsstationen i Gorakhpur. Jag var räddad. Jag skulle hinna. Det var underbart. Även den tredje etappen skulle fungera, och jag skulle hinna i tid till flyget från Delhi - trodde jag.

Nästa överraskning var av det absolut mest obarmhärtiga tänkbara slaget. Det visade sig att mitt tåg var fem timmar försenat. Från midnatt var man hänvisad till att sitta och vänta på ett tåg till klockan fem på morgonen på en kall järnvägsstation utan bänkar. Efter så oerhörda spänningar under hela dagen var detta slag under bältet nästan ofattbart. Efter att ha besegrat så många svåra odds under dagen och avgått med seger var oddsen plötsligt lägre än någonsin.

Dock kunde jag fortfarande hinna. Tågresan från Gorakhpur till Delhi skulle ta 15 timmar, i bästa fall 14, och om förseningen inte blev värre skulle jag vara framme i Delhi klockan 21, medan flyget gick först 23.

Ett skotskt par föreslog att jag skulle följa med dem på ett tidigare tåg till Kanpur strax söder om Lucknow, som skulle komma om bara en timme. Det skulle jag vinna fyra timmar på, och från Kanpur var tågtrafiken tät till Delhi. Förslaget var intressant. Men tänk om konduktörerna på tåget skulle bråka om min biljett, som var för ett annat tåg, och kräva mig på dubbel betalning? Dessutom visste ingen någonting om förbindelserna från Kanpur till Delhi. En ung israel, som skulle till Delhi liksom jag, tyckte det var säkrare att satsa på ett direkttåg med biljett än två tåg utan, om han dock medgav att mina marginaler var utomordentligt obefintliga. Och jag ville inte ha mer besvärliga bråk med kinkiga konduktörer - jag hade redan blivit utslängd från ett tåg en gång på denna resa. Jag följde israelen.

Skottarna kom lyckligt iväg, medan jag och israelen blev kvar att vänta ut natten.

Klockan fem skulle tåget ha kommit. Det kom inte. Enligt besked var det nu 6 timmar försenat. Det kom äntligen efter klockan 6 och lämnade stationen precis halv 7. Ännu kunde jag hinna, om inte förseningen blev värre.

På tåget visade det sig igen att det var problem med min biljett - det var bara sittplats i andra klass, ingen liggplats. Och sitsarna i andra klass är hårda. Och andra klass är alltid överfullt. Folklivet i andra klass är underbart, man kommer mycket nära människorna där, men det är ohyggligt obekvämt om man inte kan sträcka ut sig, både för baken och för ryggen. Man kan läsa men aldrig i någon bekväm ställning.

Sex sittplatser utnyttjades av tio passagerare. Detta är helt normalt i andra klass. Oändligt långsamt lunkade tåget iväg västerut mot morgonen. Lucknow passerades efter sex timmar. Jag hoppades att det var halva vägen. Sedan tog tåget fart, och

etappen Lucknow-Bareilly måste ha gått med rekordfart. Jag förlorade aldrig hoppet. Men efter Bareilly blev det flera plågsamt långa stopp. Även min närmaste medpassagerare klagade: "Tåget blir bara mera försenat hela tiden." Slutligen närmade det sig en stor stad. Klockan var halv 10. Hoppfullt frågade jag min medpassagerare om det kunde vara Delhi. "Nej," svarade han, "det är Hapur. Det är en timme kvar till Delhi."

Jag fortsatte ändå att hoppas. Så fort jag kom ur tåget i Delhi tänkte jag ringa flygplatsen och be dem hålla planet, om det ännu inte hade gått.

Delhi nåddes 23.15, en kvart efter mitt plans avgångstid. Resan från Gorakhpur hade tagit nästan 17 timmar. Tåget skulle ha nått Delhi vid 3-tiden på eftermiddagen, även med en 6 timmars försening hade jag hunnit, men nu blev förseningen nästan 9 timmar. Med överväldigande krafter hade ödet förintat mig.

Inte heller kunde jag ringa till flygplatsen, ty nu skulle alla dessa försenade passagerare från detta långa överfulla tåg ringa till hela Indien samtidigt. Köerna vid telefonerna var värre än några biljettköer. Jag hade bara att ge upp och söka mig ett nattlogi. 400 rupier var allt jag hade kvar av min kassa. De hade sparats för en taxi ut till flygplatsen, flygskatt, med mera.

Jag var hänvisad till ett så billigt logi som möjligt. Enklast och bäst hade varit att ta ett Retiring Room på järnvägsstationen, en säng i en sovsal, men allt var fullt. Då inleddes nattjakten på hotell.

En vänlig autorickshawförare tog hand om mig. I det första hotell han förde mig till var priserna över 1000 rupier, fastän jag sagt honom att jag bara kunde bo för 150 rupier. Han sade att det absolut billigaste hotellet betingade minst 350 rupier. I ett annat hotell han förde mig till var priset 275. Jag gav mig inte, och min förare övergav mig inte heller. Hotelljakten gick vidare in i de skummaste delarna av Delhi. Klockan var ett på natten. Till slut nöjde jag mig med ett rum för 220, som var nära järnvägsstationen i New Delhi, ett område som jag kände väl till. Min förare nöjde sig hyggligt nog med 50 rupier för allt sitt besvär med mig. Efter två ohyggliga resdagar av bara nervösa spänningar inför att allt inte skulle klaffa, vilket det heller inte gjorde till slut, och utan annan mat än bananer och te, stupade den besegrade soldaten i säng.

del 20.

(Moment 22 i Indien: Vad gör man när man blivit rånad i Sikkim och efter att ändå lyckats ta sig fram till Delhi där till följd av tågförseningar missar sitt flyg hem till Sverige?)

Vad jag hade att göra följande dag var att besöka polisen, Aeroflot och Svenska Ambassaden. Hos polisen kunde jag få veta exakt var Aeroflot och Svenska Ambassaden låg, med telefonnummer och adresser. Men det tycktes inte finnas några poliser i Delhi. Alla visade mig hur jag skulle finna närmaste polisstation, det var bara en minuts väg, och så vidare, och jag gick och gick, och hur jag än sökte, följde noggranna instruktioner och gick runt halva staden fann jag absolut inte en enda polisstation.

Endast Aeroflot kunde hjälpa mig vidare med resan - min biljett hade konfirmerats, och jag hade missat den utan att kunna meddela Aeroflot. Hade jag därmed förlorat min biljett? Måste jag köpa en ny resa hem? I så fall kunde bara Svenska Ambassaden hjälpa mig.

Till sist fann jag mina informationer hos avdelningen Tourist Information på järnvägsstationen. Jag kunde ringa till Svenska Ambassaden därifrån, och en svensk dam visste precis hur jag skulle göra. Det fanns ett internationellt system som hette

Western Union och SITA, som i Delhi hade sitt kontor vid Connaught Place. Därifrån kunde man ringa ett Collect Call hem och be någon där hemma skicka pengar enligt detta system, som fungerade på några minuter. Men vem ville man ringa ett Collect Call från Indien och be om lån till att kunna komma hem?

Till Aeroflot gick jag som till min avrättning. Kontoret öppnade klockan 10, och jag förklarade hela min historia i korthet: hur jag blivit av med hela min budget öster om Darjeeling, hur jag lyckats komma till Kathmandu och försökt få en tidigare återresa därifrån, som fallit på att agenten där bett om 100 dollar extra emellan, (varifrån hämta 100 dollar när man just förlorat hela sin förmögenhet på 100 pund?) den krångliga buss- och tågresa till Delhi, där en drastisk tågförsening slutligen lett till att jag missat min konfirmerade återresa. Aeroflots agent i Delhi förbluffade mig:

"Det var synd att du inte kunde ringa till flygplatsen när du kom. Ett extra flyg hade gått två timmar senare, som du hade fått plats på. Nu går nästa flyg lördag morgon."

Jag behövde alltså bara vänta två dagar i Delhi, och min biljett accepterades fortfarande. Det var nästan för underbart för att kunna vara sant.

Därmed var även den ekonomiska detaljen räddad: mina sista pengar skulle räckta precis, och jag skulle till och med få 100 kronor över.

Överlycklig gick jag till SITA för att ringa ett Collect Call hem för att meddela min nya ankomsttid. SITA sade till mig: "Har din ambassad verkligen sagt att man kan ringa Collect Calls till Sverige från SITA?" Det visade sig vara omöjligt. SITA kunde verkligen ombesörja snabb penningleverans över hela världen, men de drog tydligt en gräns inför Collect Calls. Man kunde få sig pengar tillsända, men man kunde inte ringa och be någon skicka dem.

En annan man där ville visa mig ett annat ställe där man kunde ringa Collect Calls. Jag följde med honom, och det stället var en hygglig bokaffär. Men några Collect Calls kunde inte komma i fråga där heller. "Ingen i Indien tillåter någon att ringa Collect Calls," sade föreståndarinnan. När jag då sade, att SITA hänvisat mig till hennes ställe, frågade hon mycket förvånad: "Tillåter verkligen inte SITA att man ringer Collect Calls?"

Min Svenska Ambassad var alltså felinformerad. Om man blir av med alla sina tillgångar i Indien och vill använda SITA till att få sig tillsänd nya pengar, så tillåter inte SITA att man ringer ett Collect Call hem för att be någon skicka dessa pengar. Man måste betala samtalet själv, även om man blivit av med alla sina pengar.

Emellertid var min hemresa räddad, så jag behövde inte bekymra mig mer om saken. I stället kunde jag ta det lugnt i Delhi, njuta av dess folkliv, uträtta mina sista ärenden som att köpa beedies åt Kenneth, få mina skor putsade, skaffa matsäck inför återresan och tillbringa tiden vid restauranger eller teastalls eller stanna på rummet och läsa. Det sistnämnda var faktiskt lugnast.

Ty livet i Delhi är alltid maximalt och överhettat. Den sista kvällen upplevde jag en fest där på gatan som hundratusentals människor tycktes delta i, och ändå var det bara ett firande av en familj. Jag tänkte då på alla andra fester jag varit med om under resan: det hysteriska Diwalifirandet i Kausani med Tony Michael inkrypandes och somnandes under sängen, de uppsluppna högtidligheterna i Darjeeling inför te- och turistfestivalen med själva landshövdingen närvarande och alla leksakståg i full verksamhet, varvid strömmen gick i hela staden; ja, egentligen hade hela resan varit en enda stor fest - som vanligt. Ändå hade allt som tänkas kunde gått på tok. Det enda som klarat sig var hälsan - allt annat hade slagit fel: åskstormar och ösregn i Dharamsala och Garwhal, en fot som blev obrukbar under en vecka, den värsta tänkbara tågresa efter Diwalihögtiden under två dygn, stöldkatastrofen vid Teesta, det krångliga kryssandet och långsamma trevandet tillbaka mot väster över Nepal, den förfärliga mardrömsresan från Pokhara till Delhi med missandet av flyget - kort sagt, allt hade varit katastrofalt. Ändå hade det varit en god och lycklig resa, emedan

jag mot alla odds klarat den ekonomiskt - tack vare stölden blev det min billigaste resa någonsin. Den totala utgiften för fem veckor till och från och inom Indien blev inte mer än 6600 kronor. Pengarna som stals, som aldrig kom till användning, kan ju därför inte räknas.

del 21 och avslutning.

Det återstod några nätter på diverse flygfält. Natten på flygterminalen i Delhi blev tämligen sömnlös, då dess fåtöljer var bekväma att sitta i men inte att sova i. Följande morgon fick man frukost på planet till Moskva och därefter lunch på flygfältet. Sjeremetjevo förblir sig likt. Där hänger vilsna resenärer från hela världen och sträcker ut sig i drivor på golven precis som i Indien i väntan på ödet. I detta underbara sällskap får jag tillbringa min sista natt utomlands. Efter en sådan resa lär det bli en lätt bagatell att överleva.

Summa summarum: det blev min längsta Indienresa hittills, och den hårda men nyttiga erfarenheten blev kanske den perfekta skolan för att nästa år i maj kunna resa till Kashmir och Ladakh. Sedan blir det en ny konventionell Indienresa igen till hösten inklusive Binsar, Pemayangtse och Shillong. Och då vet man hur man ska göra det hela bättre.

Det återstår att dokumentera den sista natten med världsluffargänget i Moskva. Klockan tio drevs alla gäster bort från terassrestaurangen, där det var betydligt varmare än nere i terminalen med sina stengolv, och restaurangen städades kliniskt ren och var glänsande fin och exemplarisk sedan den sista gästen drivits ut från dess paradiset. Gästerna hänvisades till obekväma fåtöljer nere i den kalla terminalen eller till stengolvet utanför restaurangen, där redan ett 30-tal negrer slagit läger - deras flyg skulle gå efter fem dagar. Under tiden bjöd Aeroflot dem på gratis frukost, lunch och middag varje dag, och i princip kunde de stanna så länge de ville. En sådan vacuumexistens på flygfält är det faktiskt många som har satt i system - eller tvingats fastna på grund av förlust av biljett eller pengar eller bådadera, i väntan på att någon annan utifrån skall åtgärda deras besynnerliga vacuumläge, vilket då naturligtvis ingen gör.

Men två timmar efter midnatt hade alla restaurangduennorna gått hem, och den ena gästen efter den andra vågade smyga sig dit igen, lägga sig i ett hörn i skuggan där de inte syntes, sträcka ut sig på de någorlunda bekväma stolarna som kunde ställas i rad och på så sätt utgöra något slags säng, allt ljudlöst och omärkligt. Klockan två var det bara jag och en till som i mörka skuggor vågade befolka restaurangen och omvandla tre av dess stolar till en säng. Klockan fem var hela restaurangen överbefolkad av sovande resenärsvrak. De låg i drivor på golvet heltäckande matta, under borden, på stolarna, på borden, och det var flera hundra. Sjeremetjevös övernattande tattargäster från hela världen, från Europa och hela Asien, från Amerika och Sydamerika från Ecuador till Argentina, och från Afrika från Marocko till Luanda, var säkert ungefär 300 stycken. Man häpnade när man tillfälligt vaknade vid femsnåret och fann sin öde och döda restaurang full av nya intensivt med sömnen och tröttheten laborerande människor.

Klockan 6 kom duennorna utgående från köket och bjöd på frukost. Liksom Aeroflot sedan 1995 har förnyat sin flygplansflotta och förändrat sin personal från i huvudsak kvinnliga kommissarier typ olympiska tyngdlyfterskor och kulstötterskor till större anledningar till ögonfröjd för kunderna, har också restaurangpersonalen här på Sjeremetjevös restaurang moderniserats från skräckinjagande kossor till något mindre avskräckande och mer behagliga tanter.

Den sista frukosten avnjöts tillsammans med ett lag engelsmän. De hade alla kommit från Indien. Inför den ryska maten av vattnig soppa och obeskrivliga

köttslamsor som var i ett sådant tillstånd att det kunde betvivlas att de en gång utgjort ett dött djur hade ingen av engelsmännen någon aptit alls. De lämnade till och med saften. Deras spydiga kommentarer till Aeroflots standard gick entydigt ut på att de aldrig mer ämnade utnyttja Aeroflot, medan jag ensam i detta lag var hjärtligt tacksam för det generösa utbudet av den goda maten, som jag gärna slukade med hull och hår. Endast två argentinare i detta pittoreska internationella tattargäng var lika entusiastiska som jag.

En extra frukost fick man sedan på flyget till Stockholm. Moskva lämnades i rykande snöstorm. Klockan elva landade planet på Arlanda efter två timmars flygning efter start klockan elva. Vädret i Stockholm var mulet, regnigt, rått och mörkt men utan snö. Så hade det enligt uppgift varit ända sedan jag startade.

Jag har tidigare nämnt att min hälsa klarade sig märkvärdigt väl under hela denna stormiga, dramatiska och bitvis förintande resa. Ett fenomen måste dock föras till annalerna. När jag kom till Kathmandu hade jag inte behövt sitta på toaletten på tre dagar. Min mage var mycket hård. De visitkort jag sedan nödgades lämna av naturliga skäl i Yak Lodges klosettstol var inte av denna världen. De ytterst solida korvarna var så kompakta och samtidigt så porösa att de flöt som korkar. Följden var att det var omöjligt att spola ner dem. Under dagens lopp återvände jag dit fem gånger bara för att göra nya ansträngningar för att spola ner dem. De flöt kvar varje gång, och de flöt fortfarande lätt ovanpå efter den femte gången. Jag har aldrig sett på maken utom i Döda Havet.

Men risken med en så lång bortavaro i ett så främmande land som Indien är att man sedan inte tål vad hemlandet har att bjuda på i form av normaliteter. När jag kom hem tålde jag inte vanlig svensk mat, allt blev bara brunt vatten, omställningen satte i gång en total rensning, liksom ett hem som plötsligt får ett helt nytt möblemang varvid allt det gamla måste kasseras, vilket förstas är en smärtsam process. Så en slussgång och kort karantän i Stockholm var bara lämplig och till godo före den definitiva hemresan till Göteborg och arbetet som där väntade på att få sätta en i straffisoleringscell utan några vidare resor för fyra månader framåt.

Men det var inte ens sex månader kvar till nästa efterlängta Indienresa.

(Resenären misstog sig. Det blev ingen resa till Kashmir och Ladakh följande vår på grund av Indiens och Pakistans kärnvapensprängningar. Denna uppsköts till följande år. Dock infriades föresatsen att hösten '98 äntligen uppnå Binsar, Pemayangtse och Shillong, vilket "Nya vägar i Indien" närmare beskriver.)

Problem vid flygning.

Det är i alla flygbolags intresse att passagerarna så litet som möjligt skall tänka på flygningens obehag, hur riskabelt det är, att planet kan störta, luftgropar och motorfel med annat sådant, varför de från början införde ett avancerat system med bildsköna flygvärdinnor samt god mat och dryck att avleda passagerarnas oroliga uppmärksamhet med. Längst i denna utveckling har väl Thailands flygbolag gått, som generöst mutar passagerarna med vin och cognac och i stort sett vilken alkohol som helst i obegränsade mängder gratis, bara för att bedöva och få passagerarna att glömma.

Vad flygbolagen aldrig räknade med var att detta utbud även skulle avleda passagerarnas uppmärksamhet på ett helt annat och mindre trevligt sätt. Ju mer utvecklad och avancerad maten blev, desto större problem visade sig detta vålla passagerarna.

Ta till exempel de små jordnötspåsarna. Man får dem genast från början tillsammans med en drink, varpå man omedelbart sätts i arbete, som kräver alla ens kraftansträngningar. Jordnötternas små plastförpackningar är nämligen i regel omöjliga att öppna utan våld. Man sitter därtill inklämd mera fastpressad än i en indisk buss, så att minsta rörelse går ut om inte över grannen så dock över ens omgivning. När man äntligen får upp jordnötspåsen med en maximal portion rått våld flyger jordnötterna omkring överallt och mest ner på golvet. Därifrån är det (med vinglas på ens lilla fällbord) omöjligt att någonsin mer få upp en enda nöt.

Det är bara början. Sedan kommer maten. Denna består av allehanda små paket, som man måste öppna alldeles själv. Principen med de hårda förpackningarna följs med rigorös konsekvens: varenda påse är omöjlig att öppna utan våld. Där finns då påsar med kniv och gaffel av plast, (utan vilka redskap det är omöjligt att ens angripa maten,) med en serviett (i regel outhärlig och oftast konsumerad genast,) pyttesmå förpackningar med smör, ost och/eller marmelad, och små burkar med själva maten. En av dessa små burkar innehåller sallad, vartill det finns en särskild liten förpackning i form av en påse med salladsdressing.

Har man väl kommit någon vart alls med företaget att lyckas öppna alla dessa små påsar och förpackningar utan att få all salladen i knät, såsen på byxorna, gaffeln eller skeden eller båda på golvet, (förlorade för evigt,) dressingen utstänkt över grannens fina klänning, kexen i den öppningsbara plastpåsen slutligen explosivt uttömda i fragment och smulor, smöret nersmetat överallt, (flygplanens smör är alltid extra smetigt och klibbigt; om marmeladpaketet är det bara en sak att säga: Rör det intel!) finner man snart att man dragit på sig ett överväldigande problem i form av alla förpackningarnas papper och plast, påsar och hylsor, fodral, med mera, som man inte har någonstans att göra sig av med, och de tar mycket mera plats än maten. Grannen vill inte ha avfallet heller, för han har fullt upp med sina egna problem. Och det är för skrymmande för att man skall kunna få ner det på golvet, då dit endast mindre föremål kan slinka ner, som jordnötter, plastbestick, outhärliga tandpetare, med mera.

Men dessa problem är ingenting mot vad man aldrig kan ana vad som väntar en från den okända grannen framför. Ditt fällbord sitter nämligen fast i hans stolsrygg. Detta är heller inte han alls medveten om. Således är han helt oskyldig när han i sina små obetydliga manövrer i sin stol försätter ditt fällbord i fullkomlig jordbävning, så att alla dina ansträngningar för att hålla ordning på alla dess små detaljer och burkar och fodral är fullkomligt förgäves så snart han lutar sig bakåt. Har du dessutom den oturen (vilket man i regel har) att stolen framför dig har någon skruv lös, så att dess minsta rörelse multipliceras och maximeras i oberäknelighet och förödande konsekvenser för ditt matbord, så är det bara att ge upp från början och acceptera, att all din mat måste hamna i bästa fall på golvet om inte i ditt knä, i sämsta fall i grannens.

Sedan kommer kaffet. Prövningarna ökar ständigt. Kaffet serveras i små plastmuggar, och för att få kaffe måste du överföra din mugg på en liten bricka som flygvärdinnan räcker åt dig. Hon håller sedan kaffet i din mugg på den lilla brickan, så att hon slipper hälla kaffet på dig eller på din granne. Det får du göra själv, och det gör du, när hon fyller din mugg med för mycket kaffe och du själv måste manövrera denna förbi och över din granne. Detta gör dig nervös. Konsekvenserna är oundvikliga.

Detta är inte det värsta som kan hända ombord på ett flygplan. Det är bara det allra lindrigaste.